

LA FILOSOFIA DE LA TRANSICIO

Angel Castineira
2-10-88.

LA FILOSOFIA DE LA TRANSICIÓN

"Certes idees hauran dormit varies vegades cent anys. Un dia, reconeixent-se en un silenci més actiu que tota paraula, tornaran a la vida: és a dir, s'aclimata-ran d'immediat a l'esperança i, sobretot, a l'atzar. Bategarà un cor per elles".
 Joé Bousquet

1. La situació universitària.

La situació universitària a finals de la dècada dels seixanta podríem dir que era, en l'aspecte intel·lectual, "mortuoria" i, en l'aspecte polític, "efervescent". En el cas de la filosofia no era encara més. Aquest tuf a mausoleu era el resultat històric del trencament d'un mestratge i d'una comunitat filosòfica, del tancament obligat al pensament modern europeu i de l'oblit del propi passat filosòfic. Durant 40 anys la filosofia a Catalunya va haver de passar per l'exili (Serra Húnter, Xirau, Ferrater Mora, D.García Bacca, D.Casanovas, E.Nicol, J.Roura i Parella, L.Farré,...), la depuració o la marginació (J.Calsamiglia, Jordi Maragall, Eduard Valentí), la dispersió (Colomer, Siguan, Gona), l'expulsió (Sacristán, Fullat) i fins i tot l'autoexpulsió (Vaquer-de). No és estrany que, en aquestes condicions, l'exili de la filosofia a Catalunya arribés fins la dècada dels 70 havent escampat un sentiment clar d'orfenesa.

Aquests anys -anys de canvis i de revoltes estudiantils- doncs, van significar en molts aspectes uns intents tímids de reconstruc-

ció d'un mestratge que, en molts casos, va comptar amb la inestimable col.laboració de professors no catalans que, com Lledó, Sacristán o Valverde, es varen unir als professors catalans de "l'exili interior": Siguan, Sorà o Calsamiglia, per exemple.

El rebuig lògic, per part dels estudiants, a una filosofia universitària ancorada en el pensament neoescolàstic d'estricta observança i desvinculada dels problemes socials i polítics que es vivien al carrer propiciava, al mateix temps, una certa deserció acadèmica i una recerca dels nous corrents filosòfics (marxisme, estructuralisme, psicoanàlisi) que arribaven a Catalunya traduïts majoritàriament de publicacions franceses. La contraposició paradoxal entre un col·lectiu de professors universitaris semblants a figures d'un museu d'antiquetats i una massa d'alumnes ardentment col·litzada encara dificultava més qualsevol intent restaurador d'un cert

mestratge filosòfic¹. En aquesta situació el mèrit d'un reduït grup de professors que van saber compatibilitzar rigorositat filosòfica amb reflexió crítica (o sensibilitat social) és encara més gran.

¹De les diverses valoracions existents sobre el clima universitari de la dècada dels 70 voldria destacar-ne una que em sembla especialment significativa:

"La generación de los años de la protesta estudiantil entró sin embargo en la Universidad con preguntas, con cuestiones abiertas. Fue una generación caracterizada por una muy particular sed de reflexión y de experiencia de la realidad. Pero la primera fue un deseo frustrado y la segunda un cometido policialmente pronunciado. Ambos momentos, la necesidad de reflexión y su articulación con la realidad determinan muy claramente también los dos componentes fundamentales de la protesta estudiantil: fue por una parte repulsa de la irreflexión reinante en las facultades y, por otra, resistencia contra los poderes sociales. Así, el pensamiento en la cultura española renació en el medio de esta protesta: los conceptos midieron su fuerza con la violencia material de instituciones como la policía... Sin embargo estos conceptos y este pensamiento tenían que crearse antes, exponerse y desarrollarse. Y el proceso de su desarrollo y articulación fue lento y las más veces débil. La Universidad no brindaba nada. Al contrario: exhibía impudicamente (y falsamente) la ociosidad estúpida que suponía andar con viejos conceptos... Bajo estas circunstancias se efectuó más bien una rápida y muchas veces insuficiente recepción de corrientes y autores contemporáneos cuyos modelos interpretativos o de reflexión, cuyas categorías y labor crítica se hallaban mucho más cerca de los problemas de la realidad que inmediata. La recepción de tendencias y pensamientos ajenos sólo podía ser débil por dos razones: en primer lugar no podía articularse con ningún tipo de reflexión previa; el pensamiento de otros caía en el vacío de un páramo cultural. En segundo lugar, la universidad ni siquiera había aportado a través de su labor anticuaria algo así como un suelo histórico desde el cual pudiera haberse asumido la recepción de corrientes actuales del pensamiento con una distancia crítica"

Vegeu Eduardo Subirats, La filosofía de los profesores y la filosofía de los epígonos, *El Viejo Topo*, núm. 19, abril 1978, pàg. 21 a 25. Es també interessant la descripció que de la UAB fa Jorge Vigil en el seu article Recuerdos de un Sócrates catalán, *Enrahonar*, núm. 7/8, 1984, pàg. 21.

Emilio Lledó (Sevilla, 1927) va arribar a Barcelona l'any 1967 com a catedràtic numerari per oposició de la càtedra d'Història de la filosofia de la Universitat de Barcelona -un any després de que ho fes Jesús Mosterín, professor de Lògica, i dos anys després que Manuel Sacristán estigués expulsat-. Va desenvolupar una tasca continuada de mestratge durant onze anys. El seu record dels anys passats a Barcelona són un testimoni d'aquell estat d'abandó i alhora d'efervescència estudiantil a què ens referim:

"Los once años pasados en la Universidad de Barcelona han significado, si me atrevo a hablar así, un momento de plenitud. [...] A pesar de los años amargos que la Universidad vivió, entre la pobre ceguera reaccionaria y el abandono, por los patios del hermoso edificio de Elías Rogent circulaba la vida y la esperanza. Es verdad que hubo abundantes huelgas, que muchas veces no pudimos dar clase, que era grotesco dar un curso sobre el concepto de libertad en Sartre, por ejemplo, mientras la policía perseguía a los estudiantes por los claustros y que, por estas y otras razones, no supimos estar a la altura intelectual que hubiéramos querido." ²

No obstant aquesta situació, Lledó va reunir al seu voltant un nucli d'alumnes que en bona part constitueixen l'actual filosofia

²Autobiografía intelectual, Anthropos, Set. 1982. n.º15. pag. 14.

universitària a Catalunya 3. Queicom semblant podrien dir de

*Aquests són alguns dels alumnes la tesi doctoral o tesi de llicenciatura dels quals dirigi: Emilio Lleó:

Ramon Valls i Plana (TD, 1970)
 Sebastià Trias Mercant (TD, 1971)
 Jacobo Muñoz Veiga (TL, 1970 i TD, 1973)
 José Manuel Bermudo Avila (TL, 1970 i TD, 1974)
 Miquel de Moragas Sna (TL, 1970 i TD, 1975)
 Juan J. Acero Fernández (TL, 1971 i TD, 1975)
 Miquel Candel Sanmartín (TD, 1976)
 Paul Gabàs i Pallàs (TL, 1971 i TD, 1977)
 Josep Montserrat Torrents (TD, 1977)
 Jaume Roura i Roca (TD, 1977)
 Joan Mañé Garcia (TL, 1971 i TD, 1978)
 Miguel Angel Granada Martínez (TL, 1973 i TD, 1978)
 Margarita Boladeras i Cucurulla (TL, 1972 i TD, 1978)
 Eugenio Trias Sagnier (TD, 1980)
 Manuel Cruz Rodríguez (TL, 1974 i TD, 1980)
 Francesc J. Fortuny i Bonet (TL, 1972 i TD, 1980)
 Antoni Beltrán i Mari (TL, 1974 i TD, 1981)
 Eduard Subirats i Ruggeberg (TL, 1976 i TD, 1991)

Els següents ressenyats són alguns dels que van fer la tesi de llicenciatura amb Lleó:

Antonio Alegre Gorri, 1970
 Francesc Pereña i Elasi, 1971
 Josep Subirós, 1971
 P. Bonnin Agulló, 1971
 Maria Rosa Borrás i Borrás, 1972
 Francisco Fernández Buey, 1972
 Jordi Berrio i Serrano, 1972
 José María Ortega, 1972
 Josep Sarret, 1972
 Menene Gras Balaguer, 1973
 L. Trias i Folch, 1973
 Jordi Marsal Muntala, 1973
 Miquel Porta Perales, 1974
 Antoni Doménech i Figueras, 1975
 Rafael Grasa Fernández, 1976
 Josep Ferarnau Espelt, 1976
 Salvi Turró Tomás, 1978

Per a més informació vegeu Anthropos, núm. cit. pàgs. 22 a 24.
 En una entrevista publicada el 1980 Jacobo Muñoz reconeix el deute impagable que aquella generació va tenir per als mestres Sacristán, Bueno, Lleó i Valverde. Vegeu Javier Garcia Sanchez, Conversaciones con la joven filosofía española, Ed. Península, Barcelona, 1980, pag. 211. Unes declaracions semblants, en aquesta ocasió de Javier Muguerza, van ser fetes amb motiu de la mort de Manuel Sacristán. Vegeu Javier Muguerza, Manuel Sacristán en el recuerdo, Mientras tanto, núm. 30-31, Maig de 1987, pàg. 102.

Josep M. Calsamiglia (Barcelona, 1915-1992) a l'Autònoma ⁴, de Manuel Sacristán (Madrid, 1925-1985) ⁵ o de José María Valverde (Valencia de Alcántara, 1926) ⁶. Tots aquests professors, més enllà de llurs pròpies especialitats (filosofia del llenguatge, marxisme, estètica, humanisme cristià...,) han adoptat la idea no desencertada d'un cert socratism català. D'altres professors no han deixat tampoc de tenir una influència important. Entre ells Francesc Gomà

⁴Es important rellegir l'article d'Eugenio Trias escrit amb motiu de la mort de Calsamiglia. Després de reconèixer que "la nuestra ha sido una generacion huérfana, sin maestros vivos" acaba dient: "Sólo hubo una persona que, perteneciente a quintas muy distintas de las mías, de mucha más edad y experiencia, me llamó un día por teléfono porque quería comentar y discutir un libro mio, Meditaciones sobre el poder, libro que había desoertado en él un grito de juventud que, sin embargo, nunca en él estuvo amortizado. Ese hombre era Pep Calsamiglia. ...El resurgir de la filosofía catalana en la presente generacion se debe, en gran medida, a su asistencia silenciosa. Surgido de la vieja y gloriosa Autònoma, ha sabido impulsar una nueva generación que, desde Barcelona, irradia ya, en el campo de la filosofía, por muchos lugares de España y fuera de ella".

Eugenio Trias, Pep Calsamiglia, amigo y maestro. Enrahonar, núm. 7/8, 1984, pàg. 17.

⁵A part de molts altres deixebles, és indubtable que el col·lectiu editor de Mientras tanto és, potser, el grup més representatiu que aplega el mestratge de Sacristán. Aquest col·lectiu està format per: Alfons Barceló, Miguel Candel, Juan Ramón Capella, Antoni Domènech, Albert Domingo, Paco Fernández Euey, Ramon Garrabou, Rafael Grasa, Elena Grau, Jordi Guu, Antonio Izquierdo, Miguel Angel Lorente, Gloria Margas, Félix Ovejero, Alejandro Pérez, Victor Ríos, Eduard Rodríguez, Vera Sacristán, Joaquim Sempere i Enric Tello.

⁶Entre alguns dels llicenciats que han fet les tesis amb ell hi són: José Manuel Garcia de la Mora (TL, 1961) Xavier Rubert de Ventós (TL, 1963 i TD, 1965) Ma. Victòria Camps (TL, 1965) Félix de Azua Comellas (TL, 1979 i TD, 1981) Rafael Argullol Murgadas (TD, 1980) Paco Fernández Euey (TD, 1981) Ramon Alcoberro (TL, 1981) Antonio Aguilera (TD, 1981)

1 Musté (Valls, 1915) 7, Francesc Canals i Vidal (Barcelona, 1922)⁸,
 Miquel Siguan i Soler (Barcelona, 1919)⁹, José Ignacio Alcorta ¹⁰ i
 més recentment Ramon Valls i Plana (Valls, 1928)¹¹.

De fet, què millor tasca hom podria fer en una situació de
 misèria intel·lectual que la de reconstruir més que un corrent de
 pensament un estil de reflexió, una actitud vital. Ser punt de
 referència, home d'enllaç, pont de diverses tradicions i des d'aquí
 convidar al diàleg, al seminari, a la conferència.

⁷Entre els professors que van fer les tesis amb ell destaquen:

Joaquim Maristany (TL, 1963)
 Jaume Mascaró (TL, 1971 i TD, 1978)
 Jordi Bertran (TL, 1972)
 Francisco López Fries (TL, 1972 i TD, 1977)
 Miquel Morey (TL, 1972 i TD, 1980)
 Eduard Bello (TD, 1975)
 Ferran Graell (TL, 1979)
 Norbert Bilbeny (TL, 1978 i TD, 1982).
⁸Alguns professors les tesis dels quals han estat fetes amb ell són:
 Sebastián García Navarro (TL, 1963 i TD, 1975)
 Miquel Candel (TL, 1967)
 Jaume Roura i Roca (TL, 1967)
 Agustín González Gallego (TL, 1968)
 Josep M. Petit i Sullà (TL, 1972 i TD, 1975)
 Jordi R. Sales i Coderch (TD, 1973)
 Antoni Prevosti Monclús (TL, 1975 i TD, 1983)
Eudald Forment (TD, 1976).

⁹Idem:

Jesus Mosterin (TD, 1968)
 Eustaquio Barjau (TD, 1968)
 Joaquim Maristany (TD, 1968)
 Joan Estruch i Gilbert (TD, 1970)
S. Angel Aguirre (TD, 1974).

¹⁰Idem:

Davio Estrada (TL, 1967 i TD, 1970)
 José Aleu Benítez (TD, 1969)
 Artur Juncosa (TD, 1971)
 José Manuel García de la Mora (TD, 1972)
Agustín González Gallego (TD, 1974).

¹¹Idem:

Gabriel Amengual (TD, 1978)
 Gonzal Mayos (TL, 1983 i TD, 1987)
 Fina Birulés (TD, 1986)
 Saivi Turro (TD, 1985)
 Josep M. Bech (TD, 1987).

Tanmateix, aquest socratism no ha de ser entès com a intel·lectualisme. Més aviat el socratism d'alguns d'aquests mestres és significatiu -com diu Toni Domènec de Sacristan- perquè no és capaç de concebre lògos sense bíos. És, doncs, també un mode de vida, una vida val a dir emmotllada per la raó, una força de voluntat capaç d'automodelar-se per mitjà de la raó. Tampoc, per tant, ha de ser entès aquest socratism en tots els casos com a gresol de "tradició i escola filosòfica. En Josep M. Rovira i Belloso té bona part de raó quan diu que la nostra història filosòfica és constituïda més per punts que per línies, més per autodidactisme que per tradició ¹². Perquè el socratism a què feiem referència va servir especialment per a inculcar una rigorositat en les directius metodològiques, uns quadres conceptuals bàsics, allò que rubo anomenaria una "matric disciplinar" ¹³.

Des d'aquesta perspectiva, la primera part de la transició filosòfica a Catalunya se salda, al nostre entendre, amb l'inici reduït però important d'un nou mestratge filosòfic i amb la recuperació dels corrents de la filosofia moderna i contemporània tradicionalment prohibits (Pere Lluís Font ha parlat de la recuperació de la història proscribida). Els fruits d'aquest mestratge són avui encara vius a les Universitats, al Col·legi de Filosofia, a la revista Enraonar, a la col·lecció Textos filosòfics i en molts altres projectes.

Això òbviament no permet parlar de res semblant a un caràcter

¹²Vegeu Josep M. Rovira i Belloso, El catolicisme dins els corrents filosòfics a la Catalunya actual, Revista de Catalunya, nova etapa, núm. 16, Febrer 1988, pàg. 25.

¹³Vegeu Thomas S. Kuhn, La estructura de las revoluciones científicas, FCE, Madrid, 1981, pàg. 280.

propri o denominador comú del pensament filosòfic català en el seu conjunt. Ireneu de Lió en estudiar la complexitat i diversitat d'heretgies gnòstiques en els inicis de l'era cristiana (any 180) la compara a la complexitat d'un "conreu de bolets". Qualcom semblant podríem nosaltres dir de les tendències filosòfiques iniciades a Catalunya durant els primers anys de la dècada del '70. Una complexitat, per altra banda, molt profitosa. La neoescolàstica, el darrer existencialisme, el marxisme en les seves diverses modalitats, la filosofia analítica, l'estètica, el nietzscheanisme, l'estructuralisme, l'hermeneútica, la fenomenologia, etc. són tendències, fàcilment rastrejables en alguna de les etapes o de les publicacions dels professors esmentats, que varen enriquir profundament el pensament a Catalunya. No fa gaire així ho recordava encara Jacobo Muñoz:

'Cuando a finales de la década de los sesenta, me decidí a terminar aquí mi Licenciatura en Filosofía y Letras... Barcelona, su Facultad de Letras y cuanto giraba en torno suyo... destacaban, sin duda, como avanzadilla efectiva del pensamiento filosófico. /.../ Puede bien decirse que la introducción de la filosofía analítica en sentido lato, desde la lógica matemática a la metaciencia, tuvo lugar precisamente aquí, por obra del profesor Sacristán, que introdujo muy tempranamente estas cuestiones en el mundo académico barcelonés. /.../ También tendría que hablar de él como introductor del marxismo, un marxismo dotado de un rigor intelectual y de una autoconsciencia revolucionaria poco comunes, que fue, como es bien sabido, el característico de cierta izquierda barcelonesa situada en alguna medida también en los alrededores de esta Facultad.

Pero no se trata sólo, claro es, del marxismo y de la filosofía analítica. Eugenio Trias, introducía, mucho antes del empeño de elaboración de una ontología propia al que parece estar hoy dedicado, el estructuralismo y buena parte de las polémicas que esta haz de corrientes motivó al otro lado de los Pirineos: Miguel Morey sentaba las bases de lo que pronto sería una de las introducciones del pensamiento foucaultiano más brillantes de Europa: Rubert de Ventós proponía, con maestría reconocida por todos, una lectura plural de las últimas corrientes estéticas y artísticas, empeño éste que con el retorno de Valverde y la incorporación

de Rafael Argullol se venia definitivament enriquiment i potenciado; Margarita Solaceras, en fin, proposava una lectura del racionalisme crític de inspiració popperiana i de les seves polèmiques amb la Escola de Frankfurt que seria de ella, fora de tota dubtosa, la introductora de tèmics després de ús comú en la filosofia peninsular. Tot el unit, clar és, a la presència, nada perejosa, de correntes més tradicionals, vinculades per exemple, al pensament cristià, que sempre van tenir un gran pes en Catalunya i a les que no deixen de correspondre un cert paper innegable en la meritoria labor general de conservació de la identitat cultural i nacional catalana en anys de obscuritat i silenci. Emili Llado, ...daba, per altra banda, els primers passos de lo que seria un magisterio, en el ordre filosòfic i d'ivido, de grans conseqüències para esta Facultat i esta cultura. Adecuadamente entretengidas per ocasions no sin polémicas, todas estas incitaciones componian, sin dubtosa, un àmbit singularment ric i desafiante en el que ese ensayo general al que me he referido antes era vivido, en muy diversos registros, con quince años de adelanto...

Nada tiene de extraño que el laberinto cultural y político barcelonés posibilitara a la filosofía que se hacía aquí un metabolismo nada común, pero sumamente fructífero, entre sus dos grandes vertientes tradicionales, la académica y la mundana" ¹⁴.

En aquesta estrenyida síntesi també no és balcer recordar breument l'aportació de pensadors cristians que, provinents de la filosofia o de la teologia, també han jugat durant aquesta època un paper significatiu. Noms com Joan Estruch, Joan Peguerols, i a Boada, Miquel Batllori, Hilari Raguer, Lluís Duch, Eusebi Colomer, Josep M. Rovira, Andreu Marqués, Evangelista Vilanova o Ramon Farrer entre altres, han sabut estar a l'alçada dels pensadors seculars catalans i sovint han entrat en diàleg amb ells. Aquest diàleg, com ha senyalat Rovira, troba aportacions originals del pensament cristià (el tema de la tradició, la reflexió sobre la temporalitat o la relació entre Evangeli i humanisme), troba també punts concurrents amb els filòsofs catalans (el tema de la memòria, la

¹⁴Vegeu Jacobo Muñoz, Filosofar hoy en Facultat de Filosofia. Present i futur de la filosofia, Univ. de Barcelona, Barcelona, 1988, pàg. 60 i 61.

teoria de la imatge o el símbol, la gratuïtat de les relacions humanes o la figura moderna del heroï i òbviament planteja punts de desacord (el refus secular a la transcendència, la indiferència vers una fe "compromesa" i el rebuig de tota ortodòxia)¹⁵. Per altra banda, cal destacar també els treballs historiogràfics d'Eusebi Colomer i Pous (Girona, 1924), Joan Peguerolles, Evangelista Vilanova i Bosch (Rubí, 1927) o Miquel Batllori i Munne (Barcelona, 1909).

2. La filosofia no acadèmica: el modernisme.

Si bé és cert que la filosofia actual catalana és una filosofia universitària no ho és menys que una bona part d'ella ha desenvolupat una important funció pública. Aquesta funció publica l'hem d'entendre al menys en dos sentits, sovint interrelacionats o barrejats:

a) En l'intent -col·lectiu o individual- d'apropar l'elaboració filosòfica a la ciutadania (és, en definitiva, la opció per l'ègona filosòfica a l'estil de la Stoa i el rebuig del model platònic). El Col·legi de Filosofia i els anomenats "membres de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona" poden servir d'exemple.

b) En l'intent de participar en qüestions ideològiques o afers socio-polítics (sobretot nacionals o estatals).

¹⁵Vegeu Josep M. Rovira i Belloso, art. cit.

En el primer cas, els elements col·lectius que adleguen diversos autors són o bé de coincidència temàtica (sobretot l'anomenat modernisme) o bé de certa coincidència generacional¹⁴. Thomas Mermall, per exemple, que ha estudiat en profunditat la trajectòria dels pensadors catalans de l'Escola d'Arquitectura, troba diversos elements coincidents en els tres memores: la preocupació estèticocívica, el reconeixement de l'ésser humà com a subjecte passional i cívic, l'intent de regeneració de la ciutat i l'Estat, una certa retòrica ètica i ontològica però també amb motius estètics i arquitectònics. En part, aquests i altres elements són característics de tota la filosofia de la transició a Catalunya: la operació temàtica de les postures intel·lectuals del franquisme, la incorporació eclèctica dels nous corrents europeus, la flexibilitat ideològica, el plantejament de nous temes d'estudi (erotisme, el poder, la relació individu-Estat), un nou estil de pensament que inclou la ironia, la neo crítica i pluralista... A totes aquestes manifestacions intel·lectuals T.Mermall les anomena "plenitud de la modernitat en el pensament espanyol" postfranquista:

"Por modernismo entiendo toda una trayectoria cultural que comprende el fenómeno de la modernidad, desde la ilustración y su ideal de una sociedad plenamente secularizada y regida por la razón crítica, hasta las tendencias filosóficas de los últimos lustros que han puesto en entredicho ciertos aspectos de la Razon, sometiendo sus manifestaciones culturales a un tratamiento irónico, ludico o nihilista. Esta postura de tipo nietzscheano, en la que la razón se autocritica y recrea sin apelación a valores religiosos o a un ideal secular dogmático, se encuentra en buena parte de la joven filosofía de la España

¹⁴Aquesta certa coincidència generacional serveix tant pels membres de l'Escola d'Arquitectura (Xavier Rubert-1929, Eugenio Trias-1942 i Eduard Subirats-1947) com per a alguns dels memores del Col·legi de Filosofia (X.Rubert-1929, E.Trias-1942, Antoni Martí-1944, Jordi Llovet-1947, Josep Subirós-1947, Antoni Vicens-1948 i Josep Ramoneda-1949).

democràtica.

Por plenitud de modernismo entiendo la asimilación selectiva y crítica de un legado filosófico por parte de la actual promoción de ensayistas, entre ellos, Eugenio Trias, Fernando Savater, Xavier Rubert de Ventós i Eduardo Subirats.¹⁷

Aquesta plenitud inclou una tasca de reconstrucció del subjecte, la defensa del subjecte empíric, singular i passional i la projecció de les seves possibilitats cíviques. Aquesta subjectivitat és la que posa en guàrdia als nous assaïstes contra tot petrificació ideològica o contra tot sistema burocratitzat. D'aquí, doncs, el desenvolupament d'una certa "hermenèutica de la sospita" que inclou a l'ensem la sospita acadèmica.

En el segon cas, el de la participació en els debats ideològics del moment, l'aportació "pública" dels filòsofs catalans gaudeix d'un important ressò en el veïnat social. Aquest ressò prové, en part, de l'ur col·laboració massiva en els mitjans de comunicació i també del fet que Catalunya i l'Estat espanyol es trobaren durant els primers anys de la transició en la conjuntura d'haver de refer una identitat perduda. Seguint Josep Mià, podem dir que els filòsofs catalans intervenen en el debat públic sobretot tractant els següents temes:

* el debat sobre el coneixement de l'essència de Catalunya (la contraposició entre fonamentalisme essencialista i catalanisme

¹⁷vegeu Thomas Mermall. Eros edificante: la plenitud modernista en la ensaística actual. Los Cuadernos del Norte, num. 49. Maig-Juny 1988, pág. 61. També és interessant consultar del mateix autor el llibre La recòrica del humanisme: la cultura espanyola después de Ortega, Madrid, Taurus, 1979 (v.o. en anglès de 1976) on estudia les figures principals del pensament espanyol de postguerra.

obert),

- * Els discursos "victoristes", "ressianics" i mistificadors.
- * El paper de la societat civil, la ciutat, la comarca, la pàtria
- * La racionalització dels mites i tancos simbòlics
- * Els conceptes d'Estat, nació, societat civil, i la dialectica que se'n deriva.
- * la contraposició vida rural i vida urbana, comarcalisme versus barcelonisme ¹⁸.

Tots aquests debats s'entortolliguen necessàriament amb l'intens debat/enfrontament que a Catalunya han polaritzat les dues forces polítiques predominants.

3. Els anys 80: del modernisme al postmodernisme.

A l'abril de 1979 Emilio Liecó, en un cicle de conferències sobre Existencialismo y filosofía contemporánea, deia: "En el nuevo escenario del saber se percibe una inseguridad radical. Una nueva enfermedad de la cultura, del pensamiento científico, está presente en la sociedad y en sus poderes" ¹⁹. Aquesta malaltia de la cultura venia proclamant-se a Europa des de començament dels anys 60, sobretot des de les files de l'estructuralisme. Era com si la gran

¹⁸Vegeu Josep Milà i Masoliver, Relectura del nacionalisme (Una anàlisi de les teoritzacions sobre el nacionalisme a Catalunya), Juny, 1986, pàg. 70 i ss. (tesi inèdita). En aquests debats intervenen especialment Eugenio Trias, Josep Ramoneda, X. Rubert de Ventós, Ferran Graell, Josep Subirós i Lluís Sala-Molins. Sobre el debat sobre la societat civil vegeu El llarg debat sobre la societat civil, Hacs, Revista de Contrapunt, núm. 3, Hivern 1988-1989.

¹⁹Vegeu El País, 6 d'abril de 1979.

tradició existencialista i fenomenològica de la primera meitat del segle -és a dir, la ratio occidental (Heidegger, Sartre, Husserl, Max Scheler, Hartmann)- s'hagués esgotada. Així si Heidegger havia parlat ja del "final de la filosofia" Jean Piaget anà un pas més enllà i proclamà la mort de la Filosofia ²⁰. Claude Lévi-Strauss feia el mateix quan afirmava que la filosofia era la ideologia de l'ètnia occidental. També els darrers intents de salvació, -l'estructuralisme francès de Foucault, Deleuze i Derrida, la teoria crítica alemana o el neoconservadorisme americà- van poder evitar aquesta sensació de decadència. La decadència derivada d'haver confós la veritat amb el desig de veritat (l'ideal moral), el marxisme com a ciència quan en realitat era un "dispositiu religiós". La mateixa crisi del marxisme va servir per a constatar que si el marxisme no era veritat, no era perquè fos fals, sinó perquè res és veritat. L'aparició del nihilisme era resultat de descobrir que la crítica de les autoritats havia col·lidat examinant l'autoritat de la mateixa crítica. D'aquí, doncs, una visió desencisada de la història de la filosofia; la filosofia com a immensa fàbula: la fàbula que recorre el temps lineal que ve del mite al logos. La mort de la metafísica i el rebuig ontològic de la filosofia occidental deixaven com a herència als anys 80 per sols un Pensament feble i fragmentari i alhora una certa visió apocalíptica anomenada final dels temps, malaltia finisecular, absència de fonament, final de la història, nihilisme o postmodernitat. La postmodernitat, doncs, semblava més una ruptura amb la modernitat que no pas una simple crisi d'aquesta. La postmodernitat

²⁰Vegeu Jean Piaget, Illusions et sagesse de la Philosophie, 1965.

intentava ara recórrer el trajecte contrari: de logos al mite. Per això el temps del mite implica el final de la història. El discurs filosòfic ha deixat d'oposar-se al discurs narratiu de la ficció. Perquè "les teories són relats, però dissimulats; que no hem de deixar-nos enganyar per la seva pretensió a la omnitemporalitat"²¹.

En aquestes circumstàncies, l'actual situació filosòfica internacional ha donat lloc a diversos posicionaments i actituds davant el fenomen de la postmodernitat. Josep Picó, simplificant les diverses posicions, distingeix tres: la conservadora (Daria Bell), que sembla defensar el retorn a posicions pre-modernes; la deconstructora o postmoderna (Lyotard o el mateix Derrida) que refusa els metarrelats emancipadors de la modernitat. I la reconstructora-reformista (Habermas, Berman) que proposa un replantejament de la modernitat tot rectificant els seus errors ²².

A Catalunya aquest debat també no ha passat desapercebut. Al contrari, "la plenitud del modernisme" de què parlava T. Merleau comença avui a ser posada en qüestió. Molts autors -Josep Raronedá, Josep Picó, en part Pep Subirós, Eugenio Triás, Eduardo Subirats, Gerard Vilar, Ramon Alcoberro, Gonzal Mayos, Ferran Requejo, Josep Barret, Miquel Porta i Perales, Josep M. Lozano o Josep M. Rovina- han discutit o discuteixen actualment aquest tema, i hom pot trobar també en ells els mateixos posicionaments que abans senyalarem. Així, per exemple, el postmodernista d'esquerra que planteja

²¹François Lyotard, Instructions postales, Galilée, 1977, pàg. 28.
²²Vegeu Josep Picó, Proceso a la razón, Debats, num. 14, Desembre, 1985. Després publicat a Modernidad y postmodernidad, Alianza Editorial, Madrid, 1988, pag. 44.

Vilar, la filosofia del futur de Trias, la defensa i il·lustració del present de Ramoneda, el desordre cívic d'Aicoberro, el repte de la fe en la postmodernitat de Rovira Bellós o el replantejament de la condició urbana de Josep M. Lozano són clars exponentes d'aquests posicionaments essentials.

4. El debat historiogràfic de la filosofia catalana.

Un darrer aspecte important, debatut en els darrers anys a Catalunya, és el que fa referència als estudis d'història de la Filosofia catalana. Cal dir al respecte que la dècada estudiada ha aportat bons i acurats estudis parcials de filòsofs catalans (entre ells els de Jaume Roura, Norbert Bilbeny, Antoni Mora, Pere Lluís Font, Eusebi Colomer, Lluís Roura, Miquel Batllori, Josep Ferranau, Jordi Sales o Miquel Siquan) però que en molts casos no han superat la provisionalitat i ^{ells} en sovint no es present el context cultural en què aquests filòsofs visqueren. Per altra banda, no del a encara se discuteix-se tampoc el mateix objecte d'estudi de la filosofia catalana. Què és allò que hom ha d'entendre per filosofia catalana? La que està feta a Catalunya?, la que està escrita en català? Aquests desacords i aquelles mancances historiogràfiques continuen encara avui aturant el desenvolupament d'un camp d'investigació a totes il·lums necessari. La urgent resolució d'aquestes qüestions determinarà també, en part, el final d'una etapa que abans nosaltres hem anomenat de transició.

Les Institucions.

I. EL COL·LEGI DE FILOSOFIA

1. Les característiques

El Col·legi de Filosofia va fundar-se a la tardor de 1976, a imitació d'altres institucions franceses semblants, per un grup de pensadors la majoria dels quals havia rebut la influència socràtica de l'ensenyament de Josep Maria Calsamiglia ²³. Aquesta influència quedava en part reflectida en els objectius bàsics del grup:

a) una concepció de la pràctica filosòfica que vol apropiarse a la veritat no descobrint-la sinó fent-la, desolegant-la per mitja de la paraula, de la discussió, del diàleg. Un diàleg obert també a tots els altres sectors del pensament no necessàriament o exclusivament filosòfics. Es tractava, en paraules de Jordi Llovet,

²³Vegeu Jordi Maragall i Noble, La generació filosòfica de 1932, en REVISTA DE CATALUNYA, núm.2, novembre de 1986, on afirma: "Tots els membres del ja consagrat Col·legi de Filosofia de Barcelona mantingueren relació més o menys profunda amb Pep Calsamiglia..." pag. 57. Vegeu també del mateix autor el próleg al llibre de Josep Maria Calsamiglia, Assaigs i conferències. Ariel, Barcelona, maig de 1986, pàg.15, on diu: "El mateix Col·legi de Filosofia, en les seves primeres singladures, venia a ser com la institucionalització d'aquells seminaris tan peculiars que se celebraven a la casa particular de Pep Calsamiglia. Així queda justificat l'anomenatge que se li reté el 1979 i que aplegà gent de tantes i tan diverses procedències".

d'"acostar-se al buit de la ignorància amb les discretes eines d'un saber incomplet per tal de veure'n una mica més clar i per tal d'oferir aquests humils aclariments, amb l'ajut de tots aquells que ens hi assisteixen, al desplegament d'una cultura i d'una nació a mitges coneguda i forjada, desig a mitges" ²⁴.

b) la voluntat de trobar un espai públic per a la filosofia, espai, val a dir, inexistent en la universitat segons els memores del Col·legi. Es tractava, doncs, no d'explicar filosofia sinó d'exhibir-la, d'posar públicament una pràctica filosòfica ²⁵.

Aquests elements -el no voler explicar o representar idees filosòfiques d'altri sinó simplement filosofar, el rebuig dels mecanismes tradicionals acadèmics o magistrals, la vocació d'àgora, d'espai públic, cívic i itinerant obert a qualsevol interessat- feien del Col·legi de Filosofia una institució, en cert sentit, rupturista. Trencava tant amb el costum d'encotillar els pensadors

²⁴Vegeu el próleg de Jordi Llovet al llibre Conceivment, memòria, convenció, corresponent a les lliçons del curs 1980-1981 del Col·legi de Filosofia, Ed. 62, Barcelona, maig de 1982, pág. 10-11.

²⁵Vegeu El Col·legi de Filosofia, Antropos, num. 4, juliol-agost 1981, pág. 7. Vegeu també la introducció al llibre que aplega les lliçons del Col·legi de Filosofia de Barcelona corresponents al segon any, publicat amb el títol De l'amor, el desig i altres passions, Ed. 62, Barcelona, març de 1980, pág. 7 a 10.

amb uns corrents filosòfics imperants ²⁶ com el costum d'acceptar l'espai "privat" de la Universitat.

Això ha permès que alguns hagin parlat de l'aparició d'una filosofia periodística, mundana o pública paral·lela a la filosofia acadèmica. En aquest sentit, també nom l'ha anomenat filosofia no acadèmica o anti-acadèmica. La filosofia pretensament acadèmica s'hauria constituït en "monument amulant d'erudició" deslligat dels problemes que autènticament angouren l'home i la societat, en "repetidora" de filosofies, en ritualitzadora de la burocràcia i l'escalafó, en discurs dogmàtic i descompromès. En canvi, la filosofia pública, en sortir al carrer, assumiria el risc d'un pensament fragmentari, transgrediria el rigorisme academicista tot escrivint més assaigs o articles periodístics que no pas sistemes; acceptaria participar en la reconstrucció d'una cultura

²⁶Molts historiadors de la filosofia "espanyola" havien agrupat les diverses tendències de pensament en el corrent analític -que incloïa Filosofia del llenguatge i Filosofia de la Ciència- el corrent dialèctic (eufemisme per referir-se als pensadors marxistes), nietzscheà (també de vegades anomenat irracionalista, anarquista, nihilista, lòdic o hedonista) i el corrent neoescolàstic. Vegeu, per exemple, José Luis Abellán, Panorama de la filosofía española actual, Espasa Calpe, Madrid, 1978; Eras Diaz, Pensamiento español en la era de Franco (1939-1975), Tecnos, Madrid, 1983 (reedició augmentada del llibre publicat anteriorment els anys 1974 i 1978), Alain Guy, Histoire de la philosophie espagnole, Association des Publications de l'Université de Toulouse-Le Mirail, 1983 (hi ha traducció castellana en Antropos, 1985); també Luis García San Miguei en la seva ponència La generación democrática de 1936 publicat en Las ideologías en la España de hoy, Seminarios y Ediciones, Madrid, 1972.

Al respecte la resposta del Col·legi és categòrica: "No volem ser els representants de les idees rebudes, imposades per ideologies com el neopositivisme, el marxisme, l'estructuralisme, o qualsevol dels ismes de moda, sinó fer-nos ressó d'una altra cosa, de quelcom més pulsional. La pulsión per saber, la voluntad de savoir", vegeu Antropos, núm. 4, pàg. 10.

-la catalana- que no podia menystenir, per la seva situació, cap aportació significativa, acceptaria doncs, en definitiva, el compromís de la paraula pública ²⁷. En aquest sentit, el Col·legi de Filosofia més que representar una "escola" o corrent propi de pensament oferiria la novetat de la "recerca constant, entretallada, contradictòria, imaginativa, il·limitada" ²⁸, per altra banda tan típica d'una situació de crisi de les ideologies. Crisi, val a dir, viscuda a Catalunya des dels inicis dels 80 -com també a la resta de l'Estat espanyol- amb l'afegitó d'un treball primari d'investigació molt superficial. La substitució del tractat o la pròpia investigació doctoral per l'assaig filosòfic seria, en aquest cas, un signe dels temps. La crisi de la filosofia -entesa com a enfonsament de la falsa universalitat d'antics sistemes getris- permetria substituir les grans obres teòrico-arquitectòniques per aquesta segona figura de la reflexió que és l'assaig. L'altre signe dels temps -és a dir, la coincidència del boom de la indústria cultural, que exigia la producció i consumició ràpida de llibres, amb la novetat de l'assaig- també col·laboraren en el desenvolupament d'un gènere que podia subsistir sense necessitat de tradició, fonaments o memòria filosòfica. Per això alguns es referiren a aquest gènere com "la filosofia dels epígons", atès que aquests eren capaços d'articular una reflexió sobre la base d'uns conceptes que es presenten en qualsevol context com si s'hagés dit a terme la seva determinació (E.Suoirats). En aquest mateix sentit s'ha parlat d'una tradició intel·lectual catalana que "sempre

²⁷Vegeu al respecte l'article de Jaume Lorés La filosofia "pública", en Societat, Cultura i Pensament, Ed.62, Barcelona, 1984.

²⁸Ibid.

tendint a ser contemporània sense acabar d'aprendre a ser moderna".

Pel que fa a la tasca realitzada pels membres del Col·legi de Filosofia no hi ha encara acord (ni probablement encara prou distància) sobre llur validesa o llurs mèrits. Alguns, des de diversos sectors -no només acadèmics- han questionat la pretesa originalitat o aportació dels seus membres. Eduardo Subirats Ruggeberg (n.1947), lligat a la universitat de Barcelona durant un temps i alumne d'Emili Lledó, afirma al respecte:

"El balanç és senzill: una filosofia acadèmica, el fracàs de la qual és evident, i una filosofia periodística, els resultats de la qual han estat negatius. Hi ha hagut una sèrie de... filòsofs", no, intel·lectuals, això, que han assumit una consciència del que es podria dir una modernitat eclèctica, marxisme, psicoanàlisi, estructuralisme, avantguardes... i de tot això, en feien una síntesi més o menys vistosa però sense cap mena de consistència" ²⁹.

D'altres, en canvi, han estat més sensibles a les aportacions del Col·legi. Així, per exemple, Jaume Lorés diu:

"caminant enmig de la cultura, i lluny dels interessos gremials, nom només pot alegrar-se del fet que, bé o malament, la filosofia torni al "carrer", retorni a la seva condició de "pública". Una cultura sense una filosofia que es compromet en els esforços col·lectius culturals ha de ser per força una cultura coixa" ³⁰

²⁹Vegeu El diví impertinent. Entrevista a Eduardo Subirats, EL MÓN, num.205, 8 de març de 1986, pàg. 25. Ja l'any 1983 Subirats havia caracteritzat l'activitat d'alguns dels membres del Col·legi de Filosofia de cantinflanisme filosòfic i de filosofia a la violeta, vegeu al respecte el seu article Desconsolación de la filosofía, EL PAÍS-LIBROS, 6 de març de 1983, pag. 3.

Cal recordar, però, que aquestes declaracions estan fetes anys després que Subirats trenqués les seves relacions i les seves activitats amb l'anomenat grup de pensadors de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, en el qual participà conjuntament amb Eugenio Trias i Xavier Rubert de Ventós fins l'any 1981.

³⁰Vegeu Jaume Lorés, Societat, cultura i pensament, Ed.62, setembre de 1984, pàg. 141.

Altres també, amb una part de raó, han negat aquest procés enfrontament entre academicisme i extra-academicisme que suposava la fundació del Col·legi. Francesc Arroyo, per exemple, recorda que la major part dels seus membres (tant de la primera etapa -1976- com de la segona -1981-) provenien de la mateixa universitat i que l'existència del Col·legi els hi permetia sortir de "l'estructura repetitiva del sistema d'ensenyament universitari" per a desenvolupar un discurs molt més creatiu i personal ³¹.

2. La fundació del Col·legi, els components.

Sembla ser que la proposta de crear una institució filosòfica pública partí en primer lloc d'Antoni Vicens (Tarregaona, 1946) qui la discutí prèviament amb Eugenio Tria i Sagnier (Barcelona, 1942). Fruit d'aquesta conversa es creà un primer grup de quatre compost, a més dels dos personatges ja citats, de Xavier Rubert de Ventós (Barcelona, 1939), Jordi Llovet i Pomar (Barcelona, 1947), essent X. Rubert qui acabà de perfilar tant el nom com les característiques formals i legals de la institució ³².

³¹Vegeu 10 anys del Col·legi de Filosofia. Vers els deu anys d'història, EL PAÍS. Quadern, 9 de febrer de 1986, pag. 4. També Rovira Bellós ha insistit en afirmar que la filosofia actual catalana és sobretot una filosofia universitària, o més acadèmica que pública. Vegeu al respecte El catolicisme dins els corrents filosòfics... art. cit. pàg. 23.

³²Vegeu Antoni Vicens, Els temps primers del Col·legi de Filosofia, EL PAÍS, 11 d'octubre del 1987.

Els estudis i la trajectòria personal dels membres era en tots els casos molt diversos. Toni Vicens mostrava especial interès per la psicoanàlisi, Rousseau i Hegel. Jordi Llobet, provinent del camp de la filologia, era un conegut de la semiologia, el lacanisme i l'estructuralisme. Xavier Rubert -influenciat per José Luis L. Aranguren i després per José María Valverde- havia escrit sobretot diversos llibres sobre estètica i moral però també de sociologia i metafísica. Per últim, en els llibres d'Eugenio Trias s'anava desenvolupant lentament una preocupació marcadament metafísica ³³, (la noció de límit) però que en un primer moment apareixia difuminada per temes com el poder, la variació o recreació, la passió, etc. heretats en gran part de la influència de la darrera filosofia francesa (Foucault, Deleuze, Lévi-Strauss...). En part va ser això el que determina que molts historiadors de la filosofia l'ubiquessin dins de l'anomenat corrent neonietzscheà o lúdic.

No hi havia, doncs, entre ells cap més "aire de família" que, per una banda, el mestratge socràtic de Pep Calsamiglia -que els ha dut a discutir plegats cada any sobre un tema- i, per una altra, aquesta disposició pública a desplegar la paraula que cerca la veritat. La diferència va servir, també en aquest cas, d'identitat.

Les discussions conjuntes sempre van versar sobre temes referents a la "modernitat": la cultura, la política. Hegel, Kant,

³³Jacobo Muñoz va arribar a dir d'ell que era "l'Unamuno del nostre temps", vegeu Javier Garcia Sánchez, Conversaciones con la joven filosofía española, Ed. Península, Barcelona, 1980.

frontera i perill, les passions, raó i veritat, etc. manifestant en general poc interès per la historiografia filosòfica catalana ³⁴.

Tanmateix, el fet de que el Col·legi comptés després amb el suport de l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona, de que molts dels seus membres tinguessin un pes força important en les universitats i en els mitjans de comunicació, etc. va permetre que molts dels seus membres participessin en diversos debats i estratègies teòrico-ideològiques que durant aquest decenni van abundat a Catalunya. Així, per exemple, E. Trias, J. Ramoneda, P. Subirós o X. Rubert de Ventós van participar assiduament en temàtiques referents al nacionalisme, al debat sobre la societat civil o a una certa visió municipalista de Catalunya anomenada per Trias la "Catalunya Ciutat".

El 1979 s'incorpora al Col·legi Josep Ramoneda i Molins (Cervera, 1949), -professor de filosofia de la Universitat Autònoma i periodista, després director de la revista Saber i codirector de la col·lecció "Textos filosòfics" de Laia, director també recentment de l'Institut d'Humanitats- substituint temporalment Toni Vicens. Ramoneda participa per primera vegada en el quart curs del

³⁴Si no vaig errat els únics "temes catalans" desenvolupats en les lliçons del Col·legi varen ser:

* el presentat per Jordi Llovet. "Ramon Llull: Nostàlgia de la lletra. (Notes sobre la filosofia lulliana del llenguatge)" durant el segon curs, corresponent als anys 1977-78;

* els presentats dins del seminari Vigència del classicisme (X. Rubert: Il·lustració i Noucentisme; A. Vicens: La llengua de Josep Carner; Jordi Llovet: La poètica noucentista; Jordi Maragall: El classicisme de Joan Maragall) durant el setè curs, corresponent als anys 1983-84.

Col·legi celebrat durant el primer trimestre del 1981. El gener de 1982 s'incorpora Miquel Morey -bon coneixedor de Nietzsche i Foucault i professor de filosofia de la Universitat de Barcelona, director després de la revista Travesia. Revista de pensamiento substituïnt temporalment Jordi Llovet. Morey participa per primera vegada en el cinquè curs del Col·legi celebrat el primer trimestre de 1982. El 1983, coincidint amb el sisè curs, torna al Col·legi Antoni Vicens i s'incorporen Jaume Casals i Pons (Barcelona, 1958) -jove professor de la Universitat Autònoma, bon coneixedor de Montaigne i recopilador dels Assaigs i Contaraccies de Pep Calsamiglia-, Josep Subirós i Puig (Figueras, 1947) -professor de la UAB durant els anys 1972 a 1979, director de les revistes Transición i El viejo topo (1979-1982), després responsable de l'àrea de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona i col·laborador amb A.R. de Ventos en la càtedra Barcelona-Nova York - Eusebio Villar (estudis del marxisme i darrerament interessat en qüestions d'ètica) i Antoni Mari (Eivissa, 1944) -professor de Teoria de l'Art a la UAB. Posteriorment el mateix any s'incorporen -però sense participar en el sisè curs- Pere Lluís Font (Enviny, 1934)-professor de la UAB, codirector també de la col·lecció "Textos filosòfics" i col·laborador de l'Ictíneu - i Jordi Maragall i Noble (Barcelona, 1911), antic ~~alumnat~~ de la UAB, membre també de la generació filosòfica de 1932 i senador.

II. LA SOCIETAT CATALANA DE FILOSOFIA

La Societat Catalana de Filosofia repren les seves activitats 57 anys després de la fundació -l'any 1923- de la primera Societat Catalana de Filosofia. Aquesta era noreva en gran part de la influència de la filosofia clàssica d'arrel cristiana i de la filosofia del Sentit Comú de Martí d'Épinalà i Llorens i Barba present gairebé en tots els membres fundadors ³⁵, a excepció feta de Pere Coromines, i es mantingué -com també l'actual- filial de l'Institut d'Estudis Catalans. La nova Societat, en canvi, representà de bell antuvi la clara diversitat de tendències i procedències filosòfiques actuals. Això permeté connectar professors de les diverses facultats, incloure diversos membres del Col·legi de Filosofia o també refer el contacte amb pensadors catalans de l'estranger (o de l'exili) com Josep Ferrater Mora, Eduard Nicol, J.D.Garcia Bacca, Miquel Batllori, Ramon Xirau o Joan Roura-Parellada.

Des dels inicis de la seva reconstitució la Societat ha mantingut sempre un bon equilibri entre els estudis dedicats als pensadors

³⁵Entre ells Ramon Turro, Serra d'Ànter, Josep M. Llovera, Lluís Carreras, Borçoy Torrents, George Dwelshavers, Alexandre Galí, Josep M. Capdevila, Tomàs Carreras Artau, etc., vegeu al respecte, La Societat Catalana de Filosofia, en ESSAHONAR, num.3, 1982, pàg. 99.

catalans o als problemes de la historiografia del pensament català i la preocupació pels temes més actuals, sempre tractats amb un grau de rigorositat no exempt després de debat o intervencions en taules rodones, seminaris, etc.

Podriem diferenciar, tal vegada, en els vuit anys recorreguts d'encà de la seva refundació dues etapes. Una primera, que transcórrer des del 1980 al 1985 en la que predomina sobretot una tasca podriem dir "esotèrica" caracteritzada per la renovació i aprovació dels estatuts, formació de les primeres juntes, nova modificació dels estatuts a fi i efecte d'ampliar el nombre de membres, etc., la qual cosa si bé no impedeix realitzar tasques tan significatives com el curs dedicat als "Filòsofs catalans dels segles XIX i XX" si que dificulta una certa tasca de continuïtat per una junta estable i homogènia.

La segona etapa coincideix amb la formació d'una nova junta -ampliada a set membres- el 17 d'abril de 1985 i presidida pel doctor Francesc Gomà i Musté. Aquesta junta dirigeix les activitats de la Societat ininterrompudament fins aleshores. A partir d'aquest curs (1985) la Societat intenta oferir diverses fórmules que afavoreixin una major obertura, participació i diàleg entre els membres de la Societat i el públic filosòfic. Així, els seminaris oberts, les sessions acadèmiques, les taules rodones, etc. permeten connectar especialment amb un públic jove i universitari que en gran part desconeixia les activitats de la Societat.

A més de la tasca investigadora, dels seminaris i conferències

la Societat desenvolupa diverses iniciatives d'una importantíssima vàlua, especialment del que fa a l'aconseguint d'una plena normalització en el camp de la filosofia a Catalunya. Entre elles destaca la realització d'un Diccionari català de terminologia filosòfica, del qual s'ha fet ja un Thesaurus i hores d'ara s'estan computaritzant les fitxes per oferir les primeres mostres públiques d'aquesta activitat. Enguany s'ha editat també un Anuari de la Societat Catalana de Filosofia, que recull una bona mostra de les activitats dutes a terme. Però a més s'han fet diverses propostes a altres entitats o institucions. Al Dep. de Cultura de la Generalitat, per exemple, s'ha proposat l'edició de les obres completes de Ramon Llull ³⁶; al Dep. d'Ensenyament li ha proposat la creació d'una càtedra universitària referent a la Història de la Filosofia Catalana, i ha enviat també cartes a diverses editorials estrangeres o estatals que disposen de diccionaris, enciclopèdies o històries de filosofia per a que en successives edicions respectin el nom i cognoms propis dels pensadors catalans, habitualment traduïts al castellà.

Com a filial de la Societat apareix el 1986 l'Associació Catalana de Fenomenologia que aplega també a diversos professors i filòsofs especialitzats en aquesta matèria. De fet diferents corrents més o menys fidels al mètode fenomenològic, o que li són emparentats han

³⁶Finalment, l'edició crítica de les obres de R. Llull ha estat objecte d'acord, signat a la reunió d'alts càrrecs dels departaments de Cultura i Ensenyament dels governs autònoms del País Valencià, les Illes i Catalunya, celebrada el 5 de febrer de 1988 a la seu de la conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Autònom Balear (vegeu informació al respecte en Crònica d'Ensenyament, març de 1988, núm. 2, pàg. 25).

estat continuats entre d'altres dels doctors Francesc Goma, Jordi Sales i Octavi Fullat. El nombre de tesis, de tesis doctorals i d'articles en revistes especialitzades entre 1977 i 1988 testimonia un interès viu per aquest moviment. L'Associació Catalana de Fenomenologia es fundada pels professors Josep M. Bech, Octavi Fullat, Ferran Graell i Jordi Sales i està reconeguda per The World Institute for Advanced Phenomenological Research and Learning. L'Associació es constitueix amb la finalitat de promoure la investigació i la crítica fenomenològica, justament amb el desig de renovació del llenguatge filosòfic ³⁷. També recentment es va fundar, com a filial de la Societat Catalana de Filosofia, l'Associació Catalana de Medievalística. Dos dels membres principals d'aquesta Associació són el seu president, Josep Ferrnau i el vicepresident Francesc J. Fortuny.

Per últim la informació més exhaustiva referent als membres que han presidit o col·laborat en les diverses juntes així com els cursos i seminaris realitzats els reprodueixo ~~a continuació~~ de l'informe-crònica aparegut amb motiu de la publicació de l'Anuari al juny de 1988. ³⁸ (vegeu ANNEX 2)

³⁷Una de les seves activitats assenyalades en el nostre àmbit es troba en l'organització anual d'unes Jornades, les primeres de les quals tingueren lloc a l'Ateneu de Barcelona els dies 15 i 16 de gener de 1987, inaugurades pel Dr. Francesc Goma, i on intervingueren professors de diferents generacions (Josep M. Esquindol, Raul Gabàs, Miquel Jaume, Julia Manzano, Joan-Carles Melich, Robert Roda, Salvi Turro, Amador Vega, etc.).

³⁸Vegeu Anuari de la Societat Catalana de Filosofia, Barcelona, 1988, pàgs. 259 a 261. L'informe va ser redactat pel secretari de la Societat, en Gonzal Xavos i Solsona.

III. LES PUBLICACIONS.

La dècada que analitzem ha conat lloc a la publicació de diverses revistes i col·leccions que han contribuït de manera decisiva a la normalització de la filosofia a Catalunya, sia per la possibilitat creativa d'incloure assaigs de nous o joves pensadors, sia per les bones traduccions i estudis fets d'obres clàssiques del pensament antic i modern, sia en definitiva, per haver permès als nostres pensadors participar en els debats més interessants desenvolupats internacionalment en tots els camps especialitzats de la filosofia.

1. Les revistes.

1.1. Les revistes marxistes.

Del gruix de revistes aparegudes en els darrers anys de la dècada dels 70 (El Viejo Topo, Arreu, Taula de Canvi, Materiales, Mientras Tanto, Ajoblanco) a més de la ja clàssica Nous Horitzons (creada el 1960) predomina clarament el component marxista de la majoria d'elles: sovint la barreja de la reflexió amb qüestions més conjunturals i ideològiques. Aquests anys, que coincidien política-

ment amb els anys més intensos de la transició, serviren a Catalunya per a desenvolupar un discurs teòric d'esquerrres que a la resta d'Europa -especialment a França- havia anat perdent força des del famós Maig del '68. No hem d'oblidar que a la Catalunya de la postguerra -especialment en la dècada dels 60- existí una autèntica "il·lustració marxista" que, a més de comptar amb una força política cohesionada (el PSUC) també comptava amb innumerables i pluriformes sectes adjacents, la qual cosa fomentava la diversitat d'anàlisis i de discussions teòriques. El retard de la democràcia i l'enfonsament de l'ortodòxia soviètica leninista van col·laborar, en part, en aquest boom de publicacions i en què a la línia marxista ortodoxa se l'hi uníessin moltes altres vessants: la marxistaestructuralista althusseriana ³⁹, l'eurocomunista, la trotskista mandeliana, la marxista gramsciana, la maoista, la cristiano-marxista, la marxista revolucionària, i així un llarg etcètera que cercaven totes elles un nou model de socialisme. Després o a cavall del boom marxista moltes d'aquestes mateixes revistes derivaren o bé cap a teoritzacions o pràctiques més llibertàries o bé a teoritzar la pretesa "crisi teòrica del marxisme" i la "crisi de la militància d'esquerrres". Val a dir, però, que alguns ja en el 69 s'havien passat a les files de l'anomenada "esquerra freudiana" (Freud, Reich, Roheim, Marcuse). En aquest sentit, la conjunció de la dimensió eròtica i la política, de la qual parla Marcuse en el seu llibre Eros and Civilization, també es rastreja-ble en bona part d'aquestes publicacions.

³⁹Lluís Crespo i Josep Ramoneda foren els introductors a Catalunya de Louis Althusser, amb un llibre titolat Sobre la filosofia y su no-lugar en el marxismo, Ed. Laia, Barcelona, 1974.

En definitiva, un balanç parcial d'aquestes revistes ens ajudaria a veure que, malgrat l'urta i la efimera moltes d'elles col·laboraren a dissenyar una certa moral 'progressista' i permissiva que sovint esdevingué la "mauvaise conscience" del burges. En altres casos aquestes mateixes revistes serviren d'autèntica transició filosòfico-ideològica a tota una generació d'escriptors que avui fan el paper d'autèntics letratinents de la cultura.

Menció a part mereix en les revistes fundades per Manuel Sacristán, Materiales (gener-febrer 1977) i Mientras tanto (finals de 1979) -aquesta darrera encara continua editant-se trimestralment- i també la revista Nous Horizons. En el cas de les dues primeres, Sacristán aconseguí, a més d'epilegar un autèntic grup de deixebles, desenvolupar alhora un radicalisme crític -sensibil no només a les qüestions socials o econòmiques sinó també ecològiques, feministes i pacifistes- i reformular i revisar teòricament l'ideari emancipatori comunista. D'aquesta manera l'aventura del "grup Sacristán" -encara que marginal- ha consistit en gran part en voler i saber conjuguar la tasca teòrica de l'intel·lectual amb

La militància activa del polític ⁴⁰. En temes com el paper de l'ensenyament i la universitat en la societat, la construcció d'una nova societat socialista o les contradiccions de les societats capitalistes avançades i la crisi de civilització la seva aportació ha estat capital ⁴¹. Per això diverses veus han volgut diferenciar la tasca que Sacristán i els components d'ambdues revistes haurien realitzat amb la d'un marxisme anomenat "tartarinesc". Javier Muguerza afirma al respecte:

⁴⁰Amb motiu de la mort de Sacristán Joaquín Estefanía Moreira insistí en el seu paper d'animador cultural intentant aïhora avaluar la seva aportació dins del conjunt de publicacions marxistes de l'Estat espanyol. Sobre aquest punt diu:

"Merece destacar en estos momentos su labor al frente de dos revistas teóricas, desde que comenzó la transición política española a mediados de la década de los setenta: Materiales y Mientras Tanto. Las diferentes familias de la izquierda española (de la izquierda marxista) se esforzaron en contribuir a la lucha ideológica que se avecinaba, con multitud de publicaciones de corta tirada y escasas ventas, que competían entre sí por el mismo tipo de lector: Zona Abierta, El Viejo Topo, Negaciones, El Cárabo, En Teoría, Taula de Canvi, Transición, Teoría y práctica, Crítica de la Economía Política, la edición castellana de Monthly Review. Y con ellas, Materiales y Mientras Tanto.

Materiales apareció a principios de 1977. Aunque en su mancheta no aparece Sacristán como director, todo el mundo sabe que es su alma gris, el centro de todo un grupo de pensadores marxistas que experimentan "cierta perplejidad" ante las nuevas contradicciones de la realidad reciente. Aquel grupo se define contra el tacticismo de la emergente izquierda política y por la confrontación abierta de las ideas, e intenta hacer de la revista un instrumento de tradición emancipatoria".

Estefanía continua l'article explicant la nova aventura de Mientras Tanto. Vegeu Joaquín Estefanía, La pasión reflexiva y la reflexión revolucionaria, dins del monogràfic "La muerte de un pensador crítico" a EL PAÍS, 29 d'agost de 1985, pàg. 19.

⁴¹Vegeu Joaquim Sempere, Manuel Sacristán: Una semblanza personal, intelectual y política, Mientras tanto, núm. 10-11, maig, 1987 (monogràfic dedicat a Sacristán amb motiu de la seva mort).

"Alguna diferencia tenora que haver entre el marxismo de un Sacristán y lo que un seguidor suyo, Toni Domènech, ha llamado "el marxismo tartaronesco" que asolo este país en los setenta y que alguien ha comparado mordazmente con las plantaciones de bosques de eucaliptos, árboles éstos que -como es sabido- arraigan sólo de manera superficial, destruyen el terreno y desaparecen un día sin dejar rastro tras un rápido incendio."⁴²

Pel que fa a Nous horitzons podem dir que la seva trajectòria ha estat admirable. És publicada ininterrompudament des de 1960 i la seva història és paral·lela en molts aspectes a la història del nostre país. Així podem distingir una primera etapa (1960-1975) que nom ha anomenat etapa clandestina en la qual participen amb pseudònim molts intel·lectuals catalans⁴³, i una segona etapa o etapa de la legalització que comença realment el 1977 i arriba fins els nostres dies. L'activitat teòrica de la revista ha anat sovint acompanyada d'altres activitats com enquestes, edicions de llibres, exposicions, traduccions, etc.⁴⁴.

⁴²Vegeu Javier Muguerza, Manuel Sacristán en el recuerdo, Mientras tanto, núm. cit.

⁴³Entre 1960 i 1964, per exemple, col·laboren Francesc Vicens, Francesc Vallverdú, Carme Vilaginés, Jordi Solé Tura, Josep M. Castellet, Josep Fontana, Núria Sales, Joaquim Molas, Oriol Bohigas i Martí, Arnau Puig, Gabriel Arram, Josep Sendrós, Enric Roig i Querol i Teresa Fàbries.

⁴⁴Amb motiu del seu 25è aniversari es van publicar diverses ressenyes històriques sobre els "Orígens" de Nous horitzons. Hom pot destacar, per exemple, l'article de Francesc Roca Quan "Nous Horitzons" ja ha fet vint-i-cinc anys. La finestra oberta d'una revista catalana, aparegut a SERRA D'OR, 1985 o el mateix número commemoratiu de la revista corresponent a Setembre de 1985, num. 95-96.

1.2. Les revistes dels 80.

Una clara segona etapa, del que fa a la publicació de revistes amb continguts filosòfics, comença durant els anys 80. Les causes que determinen aquesta etapa són alhora d'ordre extern i intern. Exteriorment, des de la convenció de Venècia celebrada a instàncies d'"Il Manifesto", el novembre de 1977, hom havia proclamat -seguint Louis Althusser i Lucio Colletti- la crisi definitiva del marxisme, la qual cosa significà de retruc la recuperació immediata d'una gran part de l'obra de Karl Popper, la revitalització de Hayek i un cert rellançament del neoconservadorisme sobretot en els seus aspectes morals i socio-polítics. En aquesta crisi tenir una gran part de culpa les versions científicistes del marxisme difoses durant els anys seixanta pels althusserians i els cellarvolpians i també, és clar, la desfeta del maig del 68⁴⁵ que serví a molts per adonar-se que la qüestió sobre la naturalesa del poder havia estat negligida (el poder obrer no era el poder dels obrers sinó el poder sobre els obrers, dirà Descombes). De fet, la crisi del marxisme afectà especialment a França i és present a des de la Nouvelle Philosophie o bé com antimarxisme/antiestalinisme -Marx-Lenin-Stalin-Goulag- (Jean Marie Benoist, Marx est mort (1970),

⁴⁵Vegeu F.Fernández Buey, Quina crisi?, EL PAIS-QUADERN, 17 de desembre de 1967, pàg. 2 i 3.

També Vincent Descombes ne parlat de "l'estancament, seguit d'una completa desaparició del marxisme en l'escenari francès, primer amb les "filosofies del desig" (1970-1975) i després amb la "nova filosofia" (1977-1978)". vegeu Lo mismo y lo otro. Cuarenta y cinco años de filosofía francesa (1957-1973), Ed.Cátedra, Madrid, 1981, pàg. 170.

Tyrannie du logos) o bé com a negació foucaultiana de la tradicional vocació del filòsof per esdevenir conseller del Príncep o profeta il·luminat de les masses -"Mestre, Poder, Príncep"- (Christian Jambet i Guy Lardreau, L'Ange (1976); Philippe Nemo, L'Homme structural, André Glucksmann, La Cousinière et le Menaceur d'hommes (1975), Les Maîtres penseurs (1977); Bernard-Henri Lévy, La Barbarie à visage humain (1977)). Aquesta versió de la crisi del marxisme fou la que penetra majoritàriament a Catalunya i la que col·laborà de valent tant en la desactivació de les publicacions marxistes com en un canvi significatiu en la trajectòria filosòfica. Aquesta nova fase és rastrejable de manera paradigmàtica en les dues primeres obres de Josep Ramoneda. En la primera La filosofía y su no-lugar en el marxismo (1974), l'empenta althusseriana és ben visible. En canvi, en la segona, El sentido común. Crítica del sentido común (1982), Ramoneda -en paral·lel de Sala-Molins- es treu de sobre la "ronya marxista i positivista": "el marxisme -dina Ramoneda- havia estat en alguns moments una moral, una ideologia, una teoria i una política: volent fer d'ella una ciència, se'l va buidar de contingut" ⁴⁶. Aquest pas de l'antihumanisme militant amoralista dels seixanta-setanta ("liquidació de la identitat" o "desaparició del subjecte") a l'ètica individualista dels vuitanta ("hemorràgia de la subjectivitat") primer, i al nihilisme o final de la història (postmodernitat) després, és perceptible gairebé en totes les noves publicacions que ara comentarem. Vull dir amb això també que altres corrents marxistes no necessàriament llavors en crisi -com el marxisme d'Ernest Mandel, Maximilien Rubel, els

⁴⁶Vegeu J. Ramoneda, op.cit., Ec.62, Barcelona, 1982, pàg. 17.

lulacsians Heller i Gyorgy Markus, el frankfurtià Habermas, el marxisme anglosaxó, etc.- no varen tenir a Catalunya la incidència dels corrents ja esmentats. En qualsevol cas, l'article de Gerard Vilar De Marx al postmarxisme va servir no tan sols per a constatar -segons ell- una cada objectiva del passat recent -l'esgotament irreversible del marxisme- sino també per a cridar l'atenció sobre la inauguració d'una etapa nova que surt de la pròpia tradició marxista: el postmarxisme o postmodernisme d'esquerres. Aquesta nova etapa no vindria caracteritzada -diu Vilar- només per aquest retorn a una ètica individualista suava esmentada ⁴⁷ sinó que també inclouria -o bé- qüestions vinculades "familiarment" amb la tradició marxista (l'imperatiu categòric de l'emancipació i de la lluita contra la injustícia, el racionalisme -o fonamentació de la praxi politico-social en un coneixement racional-) o bé qüestions apartades d'ella (la renúncia a alternatives globals, la defensa d'un pensament fragmentari, el rebuig de mètodes violents o opressius, la revalorització dels mòbils morals -ara molt més propers a la política-, la substitució de l'antic ascetisme i sacrifici dels militants per la reivindicació de la felicitat i la llibertat...). Molts d'aquests elements, òbviament, són presents en l'etapa dels 80 i per tant també en les noves publicacions aparegudes.

Tanmateix, hi van haver també causes d'ordre intern que determina-

⁴⁷Vilar l'anomena "individualisme heconista, somatocentrisme que descobreix la lleugeresa, la frivolitat, el cinisme, la passió, el lúdic i la impuresa". Vegeu art.cit., LA VANGUARDIA, 3 de febrer de 1987, pàg. 36.

ner en cert grau la desaparició, a l'inici dels 80, de les publicacions marxistes. Des del punt de vista polític, les anàlisis rupturistes s'havien trobat amb una pràctica reformista que alguns anomenaven "ruptura pactada". S'havien celebrat ja dos eleccions generals i l'Estatut d'Autonomia havia sigut aprovat a mitjans d'agost de 1979, l'eurocomunisme havia estat clarament derrotat en el Cinquè Congrés del PSUC celebrat a Barcelona durant els primers dies de gener de 1981, la qual cosa beneficià de retruc al grup socialista. La parcial desaparició de la "il·lustració marxista" i la progressiva consolidació del règim democràtic van anar pas a pas, en canvi, a una pràctica investigadora universitària menys polititzada i més oberta a l'activitat científica. Sortiren així, per una banda, publicacions més acadèmiques i especialitzades -la qual cosa és la millor prova d'una situació normalitzada- i, per una altra, publicacions més assagístiques i culturals pretensament més properes o obertes a la realitat social a què anaven adreçades.

L'ordre cronològic d'aparició és el següent: Resurgimiento, revista del pensamiento y de la estética (1979), Saber. Arts, ciències i pensament, Revista catalana de cultura (Ia. època febrer 1980, IIa. època gener-febrer 1985), Claraboia, Revista de la secció de filosofia, de la Fac. de Filosofia de la Univ. de Barcelona (febrer, 1980), Enraonar, Quaderns de Filosofia, de la UAB (1981), Travesia, Revista de Pensamiento, (sortia conjuntament amb la revista literària Quimera) (1984), Època de filosofia (1985), Revista de Catalunya, nova etapa (octubre de 1986) i Anuari de la Societat Catalana de Filosofia-II (juny 1988).

Tanmateix, la valoració global de les publicacions dels 80 és,

de moment, clarament insuficient pel que fa a l'aportació estrictament filosòfica. Només la revista Enllobar, fundada pel Dept. de Filosofia de la UAB, ha mantingut una certa continuïtat i rigor en els tretze números publicats fins ara. La publicació de l'Anuari de la Societat Catalana de Filosofia és encara massa recent per a fer-ne un judici estimatiu tot i la molt bona qualitat del número editat. En un altre camp, abans denominat "cultural", destaquen les aportacions de les revistes Saber i Revista de Catalunya les quals han inclòs continuadament articles o estudis filosòfics. Saber, per exemple, s'ha obert més a una línia europeïsta incorporant treballs inèdits en català de Foucault, Wittgenstein, Lévi-Strauss o Hannah Arendt, entre altres. Per la seva banda, Revista de Catalunya ha publicat amb certa regularitat col·laboracions de professors de filosofia o de pensadors catalans. En el cas de totes aquestes publicacions el procés de normalització i continuïtat voca, en primer lloc, amb el reduït àmbit de lectors especialitzats interessats i amb la manca habitual d'un suport econòmic -institucional- que les aixolugui. Això impedeix, de retruc, que les noves generacions d'investigadors trobin espais òptims per a la presentació pública de llurs recerques i que externament doni la sensació que aquest treball de recerca gairebé no existeixi.

2. Les col·leccions.

Durant els primers anys de la transició la feblesa de la tasca historiogràfica de la Universitat i l'encotillament polític

heretat van impedir una assimilació acient tant dels filòsofs històrics -desconeguts majoritàriament en il·lurs fonts primàries- com dels diversos corrents del pensament contemporani. Així una certa inèrcia dels vells professors i la resistència de l'administració impediren una recepció crítica d'aquests corrents. Es feien autèntics salts mortals que anaven de la neoescolàstica a l'estructuralisme, sartrisme, lacanisme, positivisme, nietzscheanisme i tots els nous "ismes" del moment. Hi havia doncs una esguerdia enorme entre una Universitat que reprimia tota reflexió i una indústria cultural que publicava a cabassos les carreres bones dels pensadors europeus. Potser per això a Catalunya l'activitat filosòfica ha estat durant bastants anys inclinada més cap a la recepció de novetats que cap a l'aprofundiment de la tradició filosòfica occidental. Així ho reconeixia, per exemple, Eugenio Tria:

"Estalviar-se els costos històrics de la modernitat en totes les seves formes és temptació sempiterna d'individus i comunitats que, tot i haver estat secularment marginats del món modern i envejant-lo secretament, desitjarien plantar-se de forma miraculosa en el tram últim del seu recorregut sense haver suat els camins que hi duen. Una deformació mental de quaranta anys d'anestèsia cívica pot adobar aquest

miratge" 48.

Com a símptoma més clar d'aquesta constatació hom pot senyalar el fet que durant la dècada dels setanta existia en el mercat cultural més quantitat de literatura secundària sobre els filòsofs històrics i sobre la filosofia en general, que bibliografia primària. Eduardo Subirats va calificar en el seu moment aquesta situació d'escandalosa i epigonal, perquè la reconstrucció crítica del pensament històric hom la feia no sobre les fonts directes sinó sobre les lectures de segona mà dels seus epígonos:

48

Vegeu Eugenio Trias, Els habitants de la frontera (Sobre mètode, modernitat i crisi), Ed.62, Barcelona, desembre de 1985, pàg. 58.

Diversos autors han reclamat quelcom semblant pel que fa a la necessitat de trobar també una continuïtat entre la joventut filosòfica catalana i els filòsofs catalans d'ahir. Podeu consultar per exemple Antoni Mora ("mentre no reincorporem aquests pensadors i les seves obres a la nostra memòria filosòfica, continuarem fonamentant-nos en una tradició trencada") El pensament desconegut d'Eduard Nicol, EL PAIS-Quadern de Cultura, 17 d'octubre de 1982, pàg. 3; també Filosofia i història a Catalunya: per on començar? (A propòsit de Filosofia contemporània a Catalunya, de N.Bilbeny), Enrahonar, 10, 1987, pàg. 117-126. Jordi Sales i Codoner parla de la crisi d'una cultura concreta, la catalana, "que no usa habitualment els seus antecedents de pensament propi com un component de la reflexió en cada moment històric", vegeu al respecte, L'ideal, la bèstia humana, la filantropia i l'organització, dins de l'obra col·lectiva El pensament a Catalunya/1, El Llamp, Barcelona, 1987, pàgs. 59 i ss. També R.Alcoberro, tot i que plantejant la qüestió críticament, diu "els filòsofs catalans d'ara podrem aprendre res dels filòsofs catalans d'ahir, o més aviat convé deixar-nos de romanticismes i continuar en la línia de cosmopolitisme que s'ha imposat de dels anys seixanta", vegeu Ramon Alcoberro, Moments crítics, El Llamp, Barcelona, 1987, pàg. 39 i 67. Josep M. Terricabras sembla defensar, en canvi, un punt de vista oposat: "Una filosofia pot ser actual i rellevant sense haver d'incorporar el posít filosòfic del passat...La filosofia no s'ha pas de recuperar. Simplement s'ha de fer", vegeu Fer filosofia avui, Ed.62, Barcelona, maig de 1988, pàgs. 10 i 12.

"El epígono es un personaje que se cree con la libertad de poder pasar por alto esta historia concreta, y apañar con el ingenio un trabajo sistemático que atorne a su pereza conceptual. El resultado de todo ello no engaña. Y si sus conceptos pasan de largo y se exigen de su historia real, al cabo también la realidad histórica se les escapa de las manos" ⁴⁹.

Tanmateix, aquesta situació comença a canviar radicalment en la dècada dels 80. L'aparició el 1981 de la Col·lecció Textos filosòfics de l'editorial Lata i el 1982 de la Col·lecció Classics del pensament modern d'Edicions 62 i Diputació de Barcelona suposa probablement un dels esdeveniments filosòfics més importants de la dècada, si més no semblants a la creació de la col·lecció de clàssics de la Fundació Bernat Metge.

2.1. La col·lecció Textos filosòfics

La col·lecció Textos filosòfics -assessorada per Josep M. Calsamiglia, Pere Lluís Font i Josep Ramoneda- és probablement una de les aventures editorials més ambiciosos que, ben segur, de no comptar amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya i el patrocini de la Fundació Jaume Bofill no podria haver-hi. Els seus objectius són definits en la portadella dels llibres:

"La col·lecció Textos filosòfics pretén oferir, per primera vegada: una autèntica biblioteca en català de textos bàsics de la filosofia de tots els temps i de totes les tendències; en una traducció fiable, amb voluntat de contribuir a la normalització del llenguatge filosòfic català; conjugant l'edició d'obres cabdals amb la d'altres de renom però

⁴⁹Eduardo Subirats, La filosofía de los profesores y la filosofía de los epígonos, El Viejo Topo, núm. 19, abril 1976, pàg. 21 a 25.

significatives i, eventualment, d'antologies; pensent no solament en els especialistes, sinó també en un públic relativament ampli, especialment universitari".

aquests objectius -universalitat, rigorositat de la traducció, qualitat, sistematicitat, cronologia, introducció, anotacions a peu de pàgina, índex de noms i de matèries- indiquen una clara consciència normalitzadora de la filosofia a Catalunya i de la llengua catalana. La col·lecció té programats 150 títols (que inclouen 95 autors), distribuïts de la manera següent: 50 de filosofia antiga i mitjana, 50 de moderna i 50 de contemporània, dels quals se n'han editat aproximadament una tercera part. Del 95 autors inclosos hi destaquen sobretot Plató, Aristòtil i tant als quals se'ls hi dedica set volums a cadascú i després Hegel (5) i Sant Tomàs (4). La col·lecció inclou també tres pensadors catalans: Llull, Vives i Sibrida ²⁰.

2.2. La Col·lecció Clàssics del pensament modern.

Aquesta segona col·lecció, apareguda un any després de la de Textos filosòfics, combina també elements semblants a l'anterior: el suport institucional (Diputació de Barcelona), el rigor en les

²⁰Diverses valoracions sobre aquesta col·lecció hom les pot trobar en Jaume Casals i Pons Col·lecció "Textos filosòfics" 1981-1986, Anuari de la Societat Catalana de Filosofia, II, Barcelona, 1988, pàgs. 262 i ss.; Francesc Arroyo, Textos filosòfics, entre la quantitat i la qualitat, EL PAIS-Quadern de Cultura, 11 de març de 1984, pàg. 2; Eugeni Marvall, Textos filosòfics, Eppur si muove, EL MON, núm. 253, pàg. 46; Jordi Maragall, Laia i la "Genealogia de la moral", dins de El que passa i els qui han passat, Ed. 62, Barcelona, març de 1985, pàgs. 57 i ss.

traduccions i la sistematicitat (inclou també un estudi introductor-
ri, cronologia, bibliografia, notes i a vegades índex de noms),
però a diferència d'aquella es concentra en la traducció d'obres
modernes i contemporànies que en alguns casos superen l'interés
estrictament filosòfic. Així en la portadella posterior del
llibre diu:

"Aquesta col·lecció pretén d'aplegar un conjunt significatiu
d'obres cabdals del pensament modern i contemporani occidental
(història, economia, sociologia, dret, antropologia, cultura,
etc.), que expressi la tradició humanística més vàlida avui
en el desvetllament del significat de la vida i del món.
Dins aquest propòsit, els trets bàsics de la col·lecció són
els de secularitat, racionalisme, capacitat analítica,
testimoniatge i exemplificació de la nostra civilització,
naturalment, l'originalitat i el gran interès intrínsec de
les obres que hi són incloses".

La col·lecció és dirigida per J.M. Castellet, Salvador Giner i
J.F. Yvars i fins al moment ha publicat aproximadament uns 40
títols. Podríem dir que ambdues col·leccions comentades es comple-
menten perfectament i omplen un dels buits més significatius de la
nostra cultura filosòfica.

2.3. Altres publicacions.

A títol menor cal potser fer referència a altres iniciatives
editorials especialment significatives. Una d'elles és la de
l'Arxiu de Textos Catalans Antics (Anuari per a l'edició i estudi
de textos anteriors al segle XIX), editats per la Fundació Jaume
Eofill i l'Institut d'Estudis Catalans. El seu director i màxim
responsable és Josep Ferranau. ATCA intenta inventariar, recuperar,

preservar i publicar tot aquell patrimoni documental encobert o ignorat de qualsevol mena: literari, filosòfic, teològic, històric, jurídic, mèdic, etc. En els primers volums publicats destaca el descobriment d'un text català de Ramon Llull desconegut, o estudis sobre Francesc Eimeric, Ramon Sabuda, Arnau de Vilanova, Nicolau Eimeric i el Juliolista. Fins a 1987 havia publicat 6 volums ⁵¹.

Per últim cal fer esment de l'aparició de diverses iniciatives editorials en el camp de la didàctica de la filosofia per al BUP i COU que d'alguna manera han contribuït també en els darrers anys en la normalització i aproximació de la filosofia a les aules. En aquest sentit, diverses institucions públiques (com els ICE o el Col·legi de Doctors i Llicenciats), associacions o grups (Grup Panta Rei, Grup de Filosofia de Sta. Coloma de Gramenet, IREF) i editorials privades (Añubra, Casals, Teide, Vicens Vives, etc.) han publicat experiències, llibres de text o col·leccions on sovint s'incorporen notes aclaratòries, resums, exercicis de comprensió, comentaris de text, etc.

⁵¹Pere Lluís Font feu un excelent comentari a la publicació d'ATCA en la revista Enrampionar, núm 10, 1984, pàgs. 205 a 208.

ANNEX 1. / El Col·legi de Filosofia.

47.

3. Els cursos impartits.

Ier. Curs: Teoria del discurs filosòfic (1977) Lloc: Escola Eina

T.Vicens, El concepte de sistema
E.Trias, La filosofia i el poder
X.R.de Ventós: Filosofia i jo
J.Llovet, Els límits literaris de la filosofia

Convidats:

J.L.Aranguren, Perspectives d'una ètica narrativa
F.Châtelet, Position du matérialisme aujourd'hui

2on. Curs: Teoria de les passions (1978) Lloc: Escola Eina

J.Llovet, Nostàlgia de la lletra: Ramon Llull
X.R.de Ventós, Amor i Psique
E.Trias, Raó d'amor
T.Vicens, Desigualtat (Foucault, 200 anys després)

Convidats:

J.Muñoz, La crisi del marxisme
E.Lledó, Sobre el mite de la caverna de Plató
J.Baudrillard, Sobre el concepte del social

3er. Curs: Vigència de Hegel (1979) Lloc: Escola Eina

J.Llovet, Sobre el primer sistema de l'idealisme alemany
T.Vicens, Sobre el concepte hegelian d'individu universal
E.Trias, Lluita i reconciliació en la Fenomenologia de l'Esperit
X.R.de Ventós, Crítica de l'idealisme hegelian

Convidats:

J.M.Valverde, Les cartes de Hegel a la seva núvia
Victor Gomez Pin, A l'entorn de la doctrina de l'essència de la Lògica de Hegel
Eduardo Subirats, El desig i la lluita a mort en la Fenomenologia de l'Esperit

4rt. Curs: Coneixement, memòria i invenció (1981) Lloc: Casal de Sarrià.

E.Trias, Sobre allò sinistre
 J.Ramoneda, Sentit íntim i sentit comú
 J.Llovet, Monsieur Teste
 X.R.Ventós, La memòria, el coneixement, la invenció.

Convidats:

Ramon Guardans, Ecologia de la invenció i de la mentida
 Fernando Savater, Veritat i tragèdia
 P.L.Font, El meu Kant

5è Curs: Filosofia de la cultura (1982) Lloc: Casal de Sarrià

J.Ramoneda, Cultura i història
 X.R.Ventós, El perímetre de la cultura
 E.Trias, Cultura i creació
 M.Morey, Genealogia de la cultura

6è Curs: Raons i veritat. In memoriam Pep Calsamiglia (1983)
 Lloc: Casal de Sarrià

J.Casals, La humana natura i la veritat segons Montaigne
 J.Llovet, Holderlin: de la raó a la veritat
 A.Mari, Raó i revelació
 M.Morey, Sobre la mentida
 J.Ramoneda, Raó política i veritats filosòfiques
 X.R.Ventós, El veredicte de Filat
 P.Subirós, Mite i raó a la ideologia del progrés
 E.Trias, La fletxa del temps: oblit i veritat en Heidegger
 A.Vicens, Veritat i inconscient a la psicoanàlisi
 E.Vilar, Astuciar, complir i prudenciar

7è Curs: De Nietzsche a Kant.

Vigència del classicisme.

Il·lustració i modernitat. (1983-84)

Lloc: Casal de Sarrià.

1. De Nietzsche a Kant

J.Casals, El llenguatge del moviment
 Platonisme i antiplatonisme en Kant, Nietzsche i Montaigne.

P.L.Font: Revisió dels tòpics de l'ètica kantiana

- J. Ramoneda: El racionalisme de Nietzsche.
Les raons de la voluntat de poder
- T. Vicens: Què és l'amor?
- E. Trias: El vitalisme de Kant
Aspectes metodològics de la "Crítica del judici".

2. Vigència del classicisme

- X. Rubert: Il·lustració i noucentisme
- A. Mari: La naturalesa com a norma estètica
- T. Vicens: La llengua de Josep Carner
- J. Llovet: La poètica noucentista
- Jordi Maragall: El classicisme de Joan Maragall

3. Il·lustració i modernitat

- P. Subirós: De Hobbes a Rousseau. La religió dins dels límits de la raó pura: el naixement de la nació.
- J. Ramoneda: Locke i Montesquieu. La construcció de la raó política.
- M. Morey: Figures de Robinson
- G. Vilar: La nau dels boxos. Sobre el concepte marxista de raó.
- T. Vicens: L'illús (l'altre Freud).

Bè curs: Frontera i Perill (1985) Lloc: Casa Elizalde

- E. Trias, El cerco
- J. Llovet, Qui es posa en perill perill
- P. Subirós, Sobre militars, contrabandistes i traïdors
- A. Vicens, Obert i tancat
- J. Ramoneda, La por
- M. Morey, La metàfora de la isla
- P. L. Font, El malestar de la modernitat
- G. Vilar, Faust i el pacifisme
- J. Casals, Llibres prohibits
- A. Mari, Els límits d'allò que és pensable
- X. R. Ventós, Ecologia del perill

Convidats:

- Oriol Bohigas, Pensar la ciutat

9è curs: De la política (1985-86) Lloc: Casa Elizalde

- M. Morey, Nietzsche: el naixement de la tragèdia
- J. Casals, La Boètie: discurs de la servitud voluntària
- J. Ramoneda, Shakespeare: Juli Cèsar
- G. Vilar, Junger: Eumeswil
- A. Mari, Hobbes: Leviatan
- P. L. Font, Pascal: Les provincianes
- J. Subirós, Tocqueville: La democràcia a Amèrica
- J. Llovet, Canetti: La província de l'home

X.R.Ventós, Liéano Aguirre: los grandes conflictos sociales y económicos de nuestra historia.
E.Trias, Hitler: La meva lluita

Convidats:

Jorge Wagensberg, El conocimiento ajeno

10è Curs: La tradició. (1986-87) Lloc: Casa Elizalde.

Gerard Vilar: El marxisme com a tradició
Antoni Vicens: l'oblit
Josep Subirós: Invencions i tradicions
Antoni Marí: El canvi i la permanència
Eugenio Trias: Calcerón de la Banca: entre la tradició y la modernidad.
Pere Lluís Font: Bases filosòfiques del modernisme teològic.
Jaume Casals: La pietat conservadora i el veredicte del passat.
Josep Ramoneda: El progrés com a tradició.
Jordi Llovet: Tradició i traició.
X.Rubert: El liberalisme neoescolàstic
Miguel Morey: Grecia como tradición.

Convidats:

Martí de Riquer: Literatura llegica i literatura escoltada a l'edat mitja.
Julia Manzano: Hacia la unión de la ontología y la estética (Seminari)
Merçè Rius: Les metamorfosis d'Ors (Seminari).

11è Curs: Sense títol (1988) Lloc: Institut d'Humanitats-Auditori del Pati Manning.

E.Trias, Hegel i Holderlin
Contraponent, J.Llovet

A.Glucksmann, L'oubli et la bêtise
Contraponent, J.Ramoneda

F.L.Font, Els llocs filosòfics
Contraponent, J.Casals

G.Vattimo,
Contraponent, X.R.Ventós

CRONOLOGIA

1976. (23 abril: apareix L'AVUI)
Desapareix la revista de filosofia Convivium, creada l'any 1956.
- Abril-juliol: es legalitza la revista Nous Horitzons i passa a ser de periodicitat mensual.
- 26 de maig: Mort de Heidegger
- (Setembre: estrena de "La ciutat cremada" retinguada per la censura des de 1975)
- Octubre: es publica la revista El Viero Topo
es publica la revista Arreu.
- Tardor: es funda el Col·legi de Filosofia
- (Novembre: es legalitza per real decret l'existència de l'Institut d'Estudis Catalans)
- (Desembre: el dia 13 comença a emetre Ràdio-4 en català es funda el TEATRE LLIURE)
- Apareix també la revista Taula de Canvi: la revista Debat del Centre d'Estudis Socialistes, després fundació Rafael Campalans.
1977. Gener/Febrer: Manuel Sacristán funda la revista Materiales que dura fins a desembre de 1978, editant 14 números.
- 1er Trimestre: 1er curs del Col·legi de Filosofia: Teoria del discurs filosòfic.
- març: es publica la revista Cal dir.
- Deixa de publicar-se la revista Arreu.
- Es publica Ulisses. Enciclopèdia de la recerca i la descoberta. Ed. Ulisses/Ed. Riuniti.

1978. 1er trimestre: 2on curs del Col·legi de Filosofia: Teoria de les passions
- 29 de Set. a 1 d'octubre: Celebració del "Primer encuentro El Viejo Topo" al que assisteixen vint mil persones.
- 1979 1er trimestre: 3er curs del Col·legi de Filosofia: Vigència de Hegel
- Primavera: apareix el número zero de Resurgimiento, revista del pensamiento y de la estética.
- Maig: es celebra a Barcelona el cicle "La Filosofia a l'Estat espanyol."
- Reedició del Diccionario de Filosofia de Ferrater Mora.
- Al novembre, el mateix F.Mora és nomenat doctor honoris causa per la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Manuel Sacristán funda la revista Mientras tanto.
- Edicions 62 publica Íctineu. Diccionario de las ciencias de la sociedad en los Países Catalanes. Siglos XVIII-XX.
- Josep Ramoneda s'incorpora al Col·legi de Filosofia.
- 1980 Febrer: s'edita el num. 1 de la revista Saper .
- s'edita la revista CLARABOIA. Revista de la secció de Filosofia, de la Fac. de Fil. de la Univ. de Barcelona.
- Primavera: I Jornades de Filosofia dedicades al tema "Filosofia de la Religió"
- 15 d'abril: mort de J.P.Sartre
- 10 de juliol: es reconstitueix la Societat Catalana de Filosofia com a filial de l'Institut d'Estudis Catalans.
- 23 de juliol: mort de Alfons Carles Comín.
- 13 de novembre: sessió inaugural del primer curs de la Societat Catalana de Filosofia a càrrec d'Eusebi Colomer sobre "La Filosofia de l'humanisme als Països Catalans: Sibiuda, Turmeda i Vives"
- 31 de desembre: mort de McLuhan
- Moren també Erich Fromm, Jean Piaget i R.Partnas

1981 Primer trimestre: 4rt. curs del Col·legi de Filosofia:
Conativement, memòria, invenció.

4 de març: 1er curs de la Societat Catalana de Filosofia:
comemoració de la Crítica de la Raó Pura, de Kant.

Primer semestre: s'edita la revista ENRAHONAR per la UAB.

Primavera: II Jornades de Filosofia dedicades a la commemoració del centenari de la publicació de la Crítica de la Raó Pura de Kant.

Maig: s'editen els primers volums de la col·lecció TEXTOS FILOSOFICS de l'editorial Laia.

17 de desembre: La Societat Catalana de Filosofia commemora el 150 aniversari de la mort de Hegel.

Mort de Jacques Lacan

1982 14 de gener: 2on curs de la Societat Catalana de Filosofia:
"Filòsofs catalans del segle XIX i XX"

Primer trimestre: 5è curs del Col·legi de Filosofia:
Filosofia de la cultura. Miquel Morey s'incorpora al grup substituint Toni Vicens. Jordi Rujol presideix el curs.

Creació del premi de Filosofia "Arnau de Vilanova" per a estudiants i professors de Filosofia.

17, 18 i 19 de febrer: III Jornades de Filosofia dedicades al tema "Filosofia de l'Educació".

27 de Juliol: mort de Josep M. Daisamiglia

Octubre: diverses exposicions i commemoracions del Centenari de la mort de Darwin

Primera publicació d'ATCA, Arxiu de Textos Catalans Antics. Anuari per a l'edició i estudi de textos anteriors al segle XIX, editats per la Fundació Jaume Bofill i l'Institut d'Estudis Catalans.

S'editen els primers volums de la col·lecció CLASSICS DEL PENSAMENT MODERN, editats conjuntament per Edicions 62 i la Diputació de Barcelona.

1983 Gener/Febrer: El Centre Cultural de la Caixa de Pensions inaugura un cicle de seminaris, cursos i conferències. El primer porta el nom de "Curs progrés i poder".

1er trimestre: 6è curs del Col·legi de Filosofia: Raons i veritat. In memòria Pep Calsamiglia. Torna al grup Toni Vicens i s'incorporen Jaume Casals, Josep Subirós, Gerard Vilar, Antoni Mari, Pere Lluís Font i Jordi Maragall i Noble.

Marg,Abril,Maig: Diverses commemoracions i exposicions del Centenari de la mort de Marx. Tanmateix, gran part de les revistes marxistes dels anys 76-77 han desaparegut.

Setembre: a la Univ. Internacional Menéndez Pelayo de Santander es realitza un seminari sobre Poder, Estat i Nació, organitzat per pensadors catalans (J.Ramonedà, P.Subirós, E.Trias, M.Morey, L.Sala-Molins, F.Mas d'arall, X.Rubert i S.Giner). En aquest seminari apareix el tema de "la societat civil".

Desembre: es funda el Centre d'Estudis d'Art, vinculat al Col·legi de Filosofia.

1984 26 de gener: Eduard Nicol i Ramon Xirau són honorats doctors honoris causa per la UAB.

14 de febrer: s'inaugura a la Univ. de Barcelona l'exposició "Marx, el contemporani", produïda per Nous Horitzons.

abril: V Jornades de Filosofia dedicades a la commemoració del 50 aniversari de la publicació de La lògica de investigació científica, de Popper.

28 i 29 de maig: Homenatge de la Societat Catalana de Filosofia al seu membre d'honor J.D.García Bacca.

25 de juny: mort de Michel Foucault

octubre: El Centre Cultural de la Caixa de Pensions organitza el curs Recordar Foucault, en el que participen entre altres M.Morey i J.Ramonedà.

novembre: la Univ. de Barcelona commemora el segon centenari de la mort de Dicerot.

S'edita la revista TRAVESIA, Revista de pensament, vinculada a la revista literària QUIMERA.

Publicació del num 7-8 de la revista ENFANONAR en homenatge a Josep M. Calsamiglia

Publicació del num. 10 de la revista ENFANONAR dedicada als filòsofs catalans a l'ex. 11.

Es crea provisionalment un Centre de Documentació i recursos per a l'Ensenyament de la Filosofia com a iniciativa de la Inspecció de Patellerat i el recolzament de la Univ. Politècnica de Catalunya. Aquest centre elabora dos informes: un sobre la situació real de la Filosofia als Instituts de Catalunya (maig 1984) i un altre sobre una "Encuesta dirigida al professorat sobre l'ensenyament de la Filosofia" (setembre 1984).

1985 19 de febrer: Seminari Obert de la Societat Catalana de Filosofia: "La filosofia de la història"

1er trimestre: 8è curs del Col·legi de Filosofia: Frontera i Perill.

26, 27 i 28 de Març: VI Jornades de Filosofia dedicades al tema "Les vies de la filosofia grega sota el poder de Roma"

27 d'agost: mort de Manuel Sacristán.

4rt. trimestre: la revista NOUS HORIZONS fa 25 anys.

Aparició del primer i únic volum de la revista EPOCA DE FILOSOFIA.

24 d'octubre: homenatge al professor Manuel Sacristán organitzat per la Fac. de Ciències Econòmiques i Empresariales i la revista Mientras Tanto.

Mort de Carl Schmitt

1986 1er trimestre: 9è curs del Col·legi de Filosofia: De la política.

14 d'abril: mort de S. de Beauvoir

Maig: La Societat Catalana de Filosofia realitza diverses sessions acadèmiques a propòsit de llibres recentment publicats sobre ètica.

18, 19 i 20 de setembre: I Trobada de professors de filosofia davant la reforma de l'EE.MM.

octubre: es publica la REVISTA DE CATALUNYA.

s'editen els primers volums en català de la col·lecció didàctica CLÀSSICS DEL PENSAMENT, de l'editorial Alhambra-Oikos-Tau S.A.

1987 29 de gener: es funda l'Institut d'Humanitats de Barcelona al qual s'incorpora el Col·legi de Filosofia.

1er trimestre: desè curs del Col·legi de Filosofia: la tradició. Intervenen per primera vegada en els seminaris Julia Manzano i Mercè Rius.

5 de febrer: Curs 1986-87 de la Societat Catalana de Filosofia. Seminari Obert dedicat al tema: "Els redescobriments de Grècia"

17,18 i 19 de febrer: primer Simposi de Barcelona sobre Història i Filosofia de la Ciència dedicat a la Commemoració del Tricentenari de la publicació dels Principia Matemàtica de Newton.

4 de març: Sessions acadèmiques de la Societat Catalana de Filosofia dedicades al tema: "Historiografia recent del pensament català"

Juny-juliol: A Santa Cristina d'Aro (Girona) es celebra el II Congrés Internacional de Filosofia per a nens, organitzat per l'Institut d'Investigació per a l'Ensenyament de la Filosofia (IREF).

octubre: primeres activitats de l'Institut d'Humanitats (La invenció del present).

1 d'octubre: Inici del funcionament oficial de la Facultat de Filosofia, segons Decret de la Generalitat de 19 de maig de 1987 (l'antiga Secció de Filosofia de la Fac. de Filosofia i Ciències de l'Educació es transforma en Facultat universitària).

Presentació oficial i inauguració de la Facultat de Filosofia. A tal fi es realitzen diversos tipus d'actes: una Taula Rodona, un Cicle de Conferències i un Acte Acadèmic.

1988 1er quadrimestre: 11è curs del Col·legi de Filosofia. Es substitueix el clàssic "curs general" per conferències amb contraponent.

Gener: La Fundació ACTA inaugura les seves activitats a Barcelona amb una conferència del filòsof francès Alain Finkielkraut, autor de l'assaig La destera del pensament (1987).

15 de gener: Commemoració del 50è aniversari de la mort de Husserl. L'Associació Catalana de Fenomenologia, filla de la Soc. Catalana de Filosofia, organitza unes Primeres Jornades de Presentacions i Debats.

20 de gener: La Societat Catalana de Filosofia inaugura el fòrum "Recerca Oberta" com a eina de suport a la futura realització d'un Diccionari Català de Terminologia Filosòfica.

5 de febrer: els depts. de Cultura i Ensenyament del País Valencià, les Illes i Catalunya acorden publicar una edició crítica de les obres de Ramon Llull.

25,26 i 27 d'abril: Primeres Jornades de Filosofia Catalana: "El debat intercultural als segles XIII i XIV" organitzades pel Dep. de Filosofia, Estudi General de Girona i Univ. Autònoma de Barcelona.

juny: publicació de l'Annuari de la Societat Catalana de Filosofia, núm. II (el núm. I es publica l'any 1923)

ANNEX IV

GRUPS GENERACIONALS

1910-1930

J. Maragall, 1911
J. Ferrater, 1912
J. M. Calsamiglia, 1913
F. Gomà, 1915

M. Siguan, 1919
F. Canals, 1922
E. Colomer, 1924
M. Sacristán, 1925
J. M. Valverde, 1926
Puig, 1926
E. Liedó, 1927
R. Valls, 1928
G. Fullat, 1928

1930-1950

P. Lluís, 1934
L. Sala, 1935
J. R. Capella, 1936
X. Robert, 1939
L. Crespo, 1939
M. V. Camps, 1941
J. Mosterín, 1941
J. Muñoz, 1942
J. M. Bermudo, 1943
U. Moulines, 1946
A. Mari, 1944
J. M. Terricabras, 1946
J. Subirós, 1947
J. Llovet, 1947
E. Subirats, 1947
D. Quesada, 1947
T. Vicens, 1948
J. Ramoneda, 1949
J. Sales
A. Prevost
FJ. Fortuny
R. Gabàs
J. Maristany
J. Montserrat
R. Argulló
Aleu
M. Boladeras
E. Forment

1950-1965

N. Bilbery, 1957
F. Graell, 1957
E. Villar, 1954
R. Alcoverro, -
1957
M. Rius, 1957
S. Mayos, 1957
J. Casals, 1958
J. M. Esquivel, 67
F. Ovejero,
I. Rovira
P. Casanovas
J. C. Melicr
F. Brucles
P. Saborit

El 10 de juliol de 1980 fou reconstituïda la Societat Catalana de Filosofia com a filial de l'Institut d'Estudis Catalans. És hereva de la que fou fundada el 17 de gener de 1923, al voltant de Ramon Turró, Josep Maria Llovera, Jaume Serra Hünter i Pere Coromines, entre altres.

Els estatuts renovats de la Societat foren presentats el dia 11 d'abril de 1980 a la Sessió plenària de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans, pel Dr. Eusebi Colomer i Pous. Pocs dies després, el 25 d'abril, el Sr. Faus i Esteve els presentà al ple de l'Institut, que els aprovà.

La primera junta fou formada per Eusebi Colomer com a president, Jordi Maragall i Noble com a vice-president i Lluís Cuéllar i Bassols com a secretari. El 14 de juny de 1982 en fou nomenat president d'honor Eusebi Colomer i hom elegí com a nova junta la formada per Josep M. Calsamiglia i Vives com a president Ramon Valls i Plana com a vice-president i Jordi Sales i Coderch com a secretari. La sentida mort de Josep M. Calsamiglia determinà una nova elecció de junta, formada ara per Ramon Valls com a president, Victòria Camps i Cervera com a vice-presidenta i Jordi Sales com a secretari. Modificats els estatuts per a ampliar la junta fins a set membres, el dia 17 d'abril de 1985

hom elegí Francesc Gomà i Musté com a president, Jordi Sales com a vice-president, M. Rosa Borràs, Francesc Fortuny i Bonet, Pere Lluís i Font i Josep Perarnau com a vocals, i Gonçal Mayos i Solsona com a secretari.

Són membres honoraris de la Societat Miquel Batllori, Josep Ferrater i Mora, J. D. García Bacca, Eduard Nicol, J. Roura-Parella i Ramon Xirau.

Des de la seva reconstitució, els cursos acadèmics de la Societat han estat inaugurats per les següents lliçons: el curs 1980-81, pronunciada per Eusebi Colomer, *La filosofia de l'humanisme als Països Catalans Sibiuda, Turmeda i Vives*; el curs 1981-82, per Josep M. Calsamiglia, *Aspectes filosòfics del Modernisme*; el curs 1983-84, per Artur Juncosa i Carbonell, *Proposta d'uns principis ètics per a una societat pluralista (anàlisi de l'argumentació ètica)*; el curs 1984-85, per Francesc Gomà, *Records de la meua vida universitària*; el curs 1985-86 per Alexandre Sanvisens i Marfull, *Sentit d'una filosofia de l'educació*, i el curs 1986-87, per Miquel Siguan i Soler, *La psicologia, ahir i avui*. La inauguració del curs 1982-83 fou substituïda per la sessió acadèmica d'homenatge a la memòria de Josep Calsamiglia, en la qual intervingueren Xavier Rubert de Ventós, Francesc Gomà i Jordi Maragall.

Al llarg dels anys 1982 i 1983 les sessions acadèmiques de la Societat s'agruparen en el cicle «Filòsofs catalans del segle XIX i XX», amb les lliçons següents: Miquel Batllori, *Revisions i deformacions entorn de Balmaes (1939-1981)*, Jaume Roura i Roca, *El meu Martí d'Eixalà*; Alexandre Sanvisens, *Xavier Llorens i Barba i la filosofia del sentit comú*; Francesc Canals i Vidal, *Torras i Bages i la tradició catalana*; Jordi Sales, *Jaume Serra Hünter, el pensament i la vida*; (publicat a Enrahonar n.º12); Eusebi Colomer, *Ramon Turró, entre la ciència i la filosofia*; Jordi Maragall i Eugeni Trias i Sagnier, *Joan Maragall, entre filosofia i poesia*, i Jaume Roura, *Els anys de formació d'Eugeni d'Ors*.

La Societat commemorà el bicentinari de la *Crítica de la Raó Pura* amb una sessió acadèmica en què intervingueren Lluís Cuéllar, J. C. García Borrón i Pere Lluís. En col·laboració amb l'Institut Alemany de Cultura fou celebrada la sessió acadèmica commemorativa del cent cinquantè aniversari de G. W. F. Hegel, en la qual Ramon Valls parlà sobre *El sistema hegel·lià, «ciència» o tomba de la llibertat*; (publicat a Enrahonar n.º 3). Conjuntament amb la Societat Catalana d'Estudis Jurídics i Socials, celebrarem la sessió commemorativa del centenari de la mort de Karl Marx. Entorn del tema *Aportacions científiques del marxisme al pensament modern: vigència i recerques actuals*, hi intervingueren Lluís Argemí i Abadal, J. M. Bermudo i Àvila i Carlota Solé i Pug.

El membre honorari de la Societat Eduard Nicol, pronuncià el 2 de febrer de 1984 una conferència sobre el tema *Presència del passat*. Amb la col·laboració del Hegel-Archiv de la Ruhr Universitat Bochum i la C.I.R.I.T. de la Generalitat de Catalunya, el Dr. Hans-Christian Lucas pronuncià una lliçó sobre el tema *La història universal com a judici universal*. La Societat homenatjà —els dies 28 i 29 maig de 1984— el seu membre d'honor J. D. García Bacca, juntament amb la Universitat de Barcelona (que li concedí la seva medalla i el

nomenà professor honorari) i la Fundació Anthropos. Intervengueren en l'acte, a l'Aula Magna de la Universitat de Barcelona, el rector Antoni M. Badia i Margarit i els professors Francesc Gomà i Ignaci Izuzquiza.

En el curs 1985-86, volent trobar una fórmula de major participació, diàleg i intercanvi de perspectives de treball i d'estudi entre els membres de la Societat i el públic filosòfic, se celebrà el «Seminari Obert» sobre el tema general de *Filosofia de la història*. Les sessions constaren d'unes tres o quatre ponències i un posterior diàleg entre els ponents i el públic. Celebrarem quatre sessions —a l'Ateneu Barcelonès— durant els mesos de febrer i març sota els títols de: «*El problema dels orígens de la modernitat*; *El naixement de la moderna filosofia de la història*; *Raó i història*, *Il·lustració i Romanticisme*, i *La història en la contemporaneïtat*. Les ponències són publicades en el present anuari. Com a sessions de clausura d'aquest seminari obert i la col·laboració de la CIRIT, els departament d'Història de la Filosofia de les Universitats de Barcelona i València, i els Instituts alemany i italià de Barcelona, es van fer les conferències següents: *Storia, natura e redenzione in Hegel, Nietzsche, Heidegger* pel professor V. Vitiello (Univ. de Salern) i *Vida i desvitalització, sobre el concepte d'alienació en el jove Heidegger* pel professor F. Hogemann (Hegel-Archiv, Bochum). Aquestes jornades de clausura tingueren lloc els dies 28 i 29 d'abril al saló de Graus de la Facultat de Filosofia de la Universitat de Barcelona.

El mes de maig de 1986 realitzarem quatre sessions acadèmiques a propòsit de llibres recentment publicats sobre ètica. En la primera sessió, Eugeni Trias féu de relator del llibre *La imaginació ètica* de Victòria Camps. En la segona sessió fou Artur Juncosa qui va relatar el llibre *Ètica y política, en torno al pensamiento de J. Ortega y Gasset* de F. López i Frías. En la tercera sessió, Pere Lluís presentà el llibre *Ètica i llibertat* de Josep M. Terricabras. El cicle conclougué el 27 de maig amb una taula rodona final amb la participació de tots els autors i

relators, actuant com a moderador Artur Juncosa. El tema d'aquesta taula rodona fou «L'ètica, avui».

En el darrers temps, la Junta ha distribuït les seves tasques bàsicament en tres comissions: a) Cursos i sessions acadèmiques, formada per F. Gomà, M. R. Borràs i G. Mayos; b) Diccionari, formada per E. Colomer, F. Fortuny i P. Lluís; i c) Anuari, formada per J. Perarnau i J. Sales.

La comissió del Diccionari ha decidit finalment que ara mateix cal que aquest sigui de caure essencialment terminològic. D'altra banda s'està acabant el buidatge de la terminologia en la tradició filosòfica catalana i la seva complementació amb altres llengües.

Per a l'edició de l'Anuari de 1988, el ple de la Junta s'ha constituït provisionalment com a consell de redacció.

ANNEX 2/
La Societat Catalana
de Filosofia.